

Analýza problémů vedoucích k zadluženosti obcí v ČR

Otakar Janík

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Otakar JANÍK**
Osobní číslo: **M09222**
Studijní program: **B 6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**

Téma práce: **Analýza problémů vedoucích k zadluženosti obcí v ČR**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Vymezte právní úpravu týkající se hospodaření s obecním majetkem.
- Popište pravomoci orgánů obce v oblasti hospodaření s obecním majetkem.

II. Praktická část

- Komparujte stav závazků, financí a majetku vybraných ÚSC na konci volebních období.
- Okomentujte sledovaná data porovnávaných ÚSC.
- Navrhněte možnosti opatření spojené s deficitním hospodařením ÚSC.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: cca 40
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: tištěná/elektronická

Seznam odborné literatury:

[1] EXNER, J. Obce, města, městské části: o místní veřejné správě a její dekoncentraci statutárními vyhláškami v územně členěných městech. 1. vyd. Praha: Libri, 2004. 407s. ISBN 80-7277-289-9.

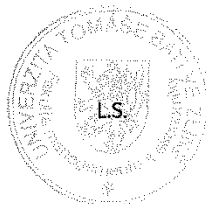
[2] HAVLAN, P. Majetek obcí a krajů v platné právní úpravě. 1. vyd. Praha: Linde Praha, 2004. 376 s. ISBN 80-972-019-453-96.

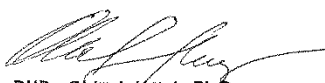
[3] NEMEC, J. a WRIGHT, G. Management veřejné správy, teorie a praxe. 1. vyd. Praha: Ekopress, 2003. 420 s. ISBN 80-986-119-970-9X.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Petr Šimek**
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání bakalářské práce: **2. dubna 2012**
Termín odevzdání bakalářské práce: **18. května 2012**

Ve Zlíně dne 2. dubna 2012

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

RNDr. Oldřich Hájek, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské/díplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹;
- bakalářská/díplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému,
- na mou bakalářskou/díplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být iž nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracovníté vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnožování.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem bakalářskou/diplomovou práci zpracoval/a samostatně a použité informační zdroje jsem citoval/a;
- odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně 18.5.2012

Otokar Jan B

⁴ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.
- (3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přiměřeně k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou hospodaření s majetkem obcí, konkrétně finanční analýzou problémů souvisejících se zadlužováním konkrétní obce. Teoretická část je zaměřena na fungování a hospodaření obcí, dále na obecní rozpočet a zadluženost obcí v ČR. Praktická část je zaměřena na analýzu vývoje vyrovnanosti rozpočtu města Bruntál, který může mít souvislost se zadlužením města Bruntál. Analyzované údaje jsou porovnávány s velikostně podobnou obcí. V závěru práce jsou okomentovány získané poznatky.

Klíčová slova: obec, majetek obce, rozpočet obce, příjmy, výdaje, finanční analýza, zadluženost

ABSTRACT

This bachelor thesis deals with the Municipal management of property, specifically with the financial analysis of indebtedness of selected municipality. Theoretical part is focused on operation and property management, then it is focused on municipal budget and indebtedness of municipalities in the Czech Republic. The practical part is focused on the budget composition analysis of the city of Bruntál, which could be in connection with the indebtedness of the city. Analyzed figures are compared to the similar sized municipality. In conclusion, there is commented finding.

Keywords: Municipality, Municipal Property, Municipal Budget, Incomes, Expenditures, Financial Analysis, Indebtedness

Na tomto místě bych chtěl poděkovat vedoucímu práce Mgr. Šimkovi za cenné rady při zpracování bakalářské práce.

Dále bych chtěl poděkovat vedoucímu finančního odboru města Bruntál Ing. Zdenku Vaňharovi za poskytnuté materiály k vypracování praktické části bakalářské práce.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracoval samostatně a použité informační zdroje jsem citoval.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 VĚŘEJNÁ SPRÁVA	12
1.1 VEŘEJNÁ SPRÁVA A JEJÍ FUNKCE	12
1.2 ÚZEMNÍ SAMOSPRÁVA.....	14
1.2.1 Obec	14
1.2.1.1 Orgány obce	15
2 HOSPODAŘENÍ S OBECNÍM MAJETKEM	17
3 FINANČNÍ HOSPODAŘENÍ OBCÍ	17
3.1 ÚZEMNÍ ROZPOČET JAKO BILANCE	20
3.2 ROZPOČET JAKO FINANČNÍ PLÁN	19
3.3 FINANCOVÁNÍ SCHODKOVÉ ROZPOČTU.....	22
3.3.1 Návrtné finanční prostředky	22
3.4 FINANČNÍ ANALÝZA	23
3.4.1 Poměrové ukazatele	24
4 ZADLUŽENOST OBCÍ V ČR	22
4.1 PŘÍČINY ZADLUŽENOSTI	26
4.1.1 Struktura dluhu.....	27
4.2 PROBLÉMY ZADLUŽENOSTI	28
4.3 MĚŘENÍ ZADLUŽENOSTI	28
4.3.1 Monitoring obcí - SIMU	28
4.3.2 Vybrané ukazatele zadluženosti	29
II PRAKTICKÁ ČÁST	31
5 CHARAKTERISTIKA MĚSTA BRUNTÁL	32
5.1 PŘEDSTAVENÍ MĚSTA	32
5.2 STAV MAJETKU, FINANČNÍ A ZÁVAZKŮ MĚSTA BRUNTÁL NA KONCI VOLEBNÍCH OBDOBÍ 2006 A 2010	33
6 ANALÝZA VYROVNANOSTI ROZPOČTŮ MĚSTA BRUNTÁL	34
6.1 ANALÝZA PŘÍJMU V LETECH 2007 – 2011	34
6.2 ANALÝZA VÝDAJŮ MĚSTA V LETECH 2007 - 2011	35
6.3 BĚŽNÉ A KAPITÁLOVÉ VÝDAJE	35
6.3.1 Běžné výdaje	37
6.3.2 Kapitálové výdaje.....	38
6.4 BĚŽNÉ A KAPITÁLOVÉ ROZPOČTY	39
6.5 VYROVNANOST ROZPOČTU.....	40
6.6 FINANČNÍ ANALÝZA MĚSTA BRUNTÁL.....	41
6.6.1 Vybrané ukazatele zadluženosti města.....	41
6.6.2 Ukazatele likvidity	43
7 KOMPARACE VYBRANÝCH VZTAHŮ S MĚSTEM ŠTERNBERK	44

7.1	PŘEDSTAVENÍ OBCE ŠTERNBERK.....	44
7.2	SROVNÁNÍ VYROVNANOSTI ROZPOČTU.....	45
7.3	SROVNÁNÍ VLIVU KAPITÁLOVÝCH VÝDAJŮ NA ZADLUŽENOST MĚST	46
7.4	SROVNÁNÍ VÝVOJE STRUKTURY CELKOVÝCH VÝDAJŮ	47
7.5	SROVNÁNÍ CELKOVÝCH VÝDAJŮ SE ZADLUŽENOSTÍ	48
7.6	VYBRANÉ UKAZATELE ZADLUŽENOSTI MĚSTA ŠTERNBERK	49
8	SHRNUTÍ ZÍSKANÝCH POZNATKŮ	51
	ZÁVĚR	54
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	55
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	57
	SEZNAM OBRÁZKŮ	58
	SEZNAM TABULEK.....	59

ÚVOD

Jednou z hlavních a velmi důležitých činností obcí, základních územních samosprávných celků, je hospodařit se svým vlastním majetkem tak, aby byla tato činnost zajištěna účelně a efektivně. Hospodaření s obecním majetkem tak představuje právo obce, se kterým jsou samozřejmě spjaty jisté povinnosti.

Téma bakalářské práce jsem si vybral proto, že pojem zadluženost je velmi aktuální a často diskutovaný, jak na mezinárodní úrovni, tak na úrovni národní se zaměřením na zadluženost jednotlivých obcí. Zadluženost je jeden z ekonomických ukazatelů, který vypovídá o tom, zda obec je schopna hospodařit se svým majetkem vyrovnaně v jednotlivých rozpočtových obdobích.

Hospodaření obcí je důležitým nástrojem, který má zabezpečit základní povinnosti obcí, ale také zajišťovat jejich budoucí rozvoj a růst. Každá obec by měla hospodařit v jednotlivých obdobích tak, aby výsledný rozpočet byl vyrovnaný, v lepším případě přebytkový. Ve skutečnosti však při hospodaření obcí často dochází k různým výkyvům a rozpočet obce se pak může nacházet v deficitu.

Pojem zadluženost však není nutné vždy chápat v negativním slova smyslu. Důležitým hlediskem zadluženosti je odpověď na otázku: „Proč je obec zadlužena? Proč je rozpočet obce deficitní?“. Důvodem zadluženosti obce mohou totiž být i kroky, které vedou k jejímu budoucímu rozvoji.

Hlavním cílem práce je zanalyzovat problém vedoucí k zadluženosti obcí. V práci budu postupovat nejdříve shromážděním teoretických poznatků, na které navážu v praktické části zanalyzováním hospodaření obce Bruntál, kterou jsem zvolil z toho důvodu, že je mou rodnou obcí. Analýza se bude zabývat zhodnocením hospodaření města Bruntál se zaměřením na vývoj vyrovnanosti obecního rozpočtu ve sledovaných letech. Součástí analýzy bude zhodnocení struktury celkových výdajů a jejich vliv na zadluženosti města Bruntál. Zjištěné výsledky hospodaření města Bruntál budou následně srovnány s velikostně obdobnou zadluženou obcí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VĚŘEJNÁ SPRÁVA

Správa je cílevědomá společenská činnost směřující k naplnění a dosažení cíle, který má charakter veřejný nebo soukromý. Obsah a charakter správy určuje správní právní odvětví. (Káňa, 2007, s. 9)

Samotný pojem veřejná správa je historickým pojmem. Veřejnou správou se rozumí správa území, což představují stát, obce, kraje, dále je to správa věci, zde se může jednat o věci movité jako například dopravní prostředky nebo věci nemovité jako jsou komunikace apod. Dále je to správa záležitostí, zde si můžeme představit služby občanům, služby veřejnosti. Dále pak správa financí, která obsahuje správu peněžních prostředků, veřejných financí. A poslední je správa objektů, která se stará o užívání veřejných objektů a zařízení, přírodních zdrojů nebo veřejných informací. (Káňa, 2007, s. 12)

V oblasti veřejné správy jsou rozlišovány pojmy správní subjekt a spravovaný objekt. Správní subjekt je představován určitou organizací, úřadem či institucí, která svou činností zajišťuje správu objektu, tzv. spravovaného objektu. Správní subjekt je charakterizován vlastnostmi, jako je např. právní subjektivita, způsobilost k právům a povinnostem, pravomoc k řešení otázek a problémů v konkrétní oblasti, organizační struktura, výkonné orgány, aj. Činnost spravujícího subjekt je vykonávána na základě rozhodovacích principů, kterými jsou princip kolegiální, monokratický, územní, centrální, volební a jmenování. (Káňa, 2007, s. 9)

Legislativním základem veřejné správy je veřejné právo. Podstatnou, převažující a konkrétní částí obsahu činnosti veřejné správy jsou právní normy správního práva. Správní právo určuje obsah veřejných činností, které spravují veřejné záležitosti, záležitosti občanů, obyvatel obce, kraje, státu. Správní právo je dále členěno na právo hmotné, procesní, organizační a trestní. (Káňa, 2007, s. 10)

1.1 Veřejná správa a její funkce

Veřejnou správu lze charakterizovat na základě těchto funkcí (Káňa, 2007, s. 12 – 13):

Funkce mocenská

Základní funkcí veřejné správy je funkce mocenská, to znamená, že donucuje, přikazuje a zakazuje. U této funkce se jedná o veřejnou moc, která je schopna ovlivňovat chování občanů určitým směrem. Veřejnou moc je možné klasifikovat na centrální, která je dále děle-

na na moc výkonnou, zákonodárnou a soudní, a necentrální, kterou stát svěřil uzení samo-
správě na základě ústavy.

Funkce ochranná

Veřejná správa má také funkci ochrannou, což znamená, že zajišťuje vnitřní ochranu, kte-
rou se rozumí veřejný pořádek a bezpečnost, a také ochranu vnější, což je zajištění vnější
ochrany a bezpečnosti.

Funkce organizační

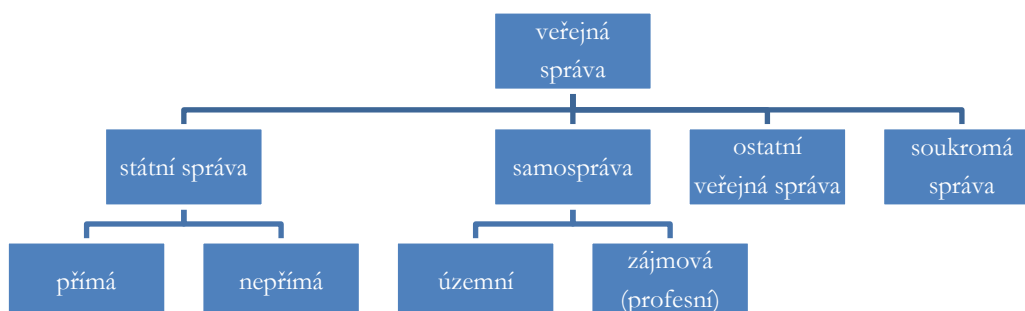
Při organizování záležitostí veřejná správa vykonává funkci organizační. Tato funkce před-
stavuje zajišťování záležitostí státních, což představuje členění území na menší územní
celky, dále záležitostí institucí, což je znamená vytváření organizační struktury podle po-
třeb odbornosti, a dále záležitostí občanů, to platí ve zdravotních službách, vzdělávání ne-
bo sociálním zabezpečení.

Funkce regulační

V demokratické společnosti je v řízení společnosti důležitý základ politického pluralismu,
vzájemný respekt, tolerance a dobrá komunikace. Regulační funkce tak umožňuje shro-
mažďování a sdružování občanů nebo v určitých organizacích (podnikatelský, nezisko-
vých, veřejně prospěšných).

Funkce služeb veřejnosti

Poslední funkcí je funkce služeb veřejnosti, zde jde zejména o to, aby veřejná správa slou-
žila k racionálnímu rozvoji společnosti, jejímu efektivnímu financování a management
lidských problémů. (Káňa, 2007, s. 12 – 13)

Obrázek 1 Struktura veřejné správy v ČR

1.2 Územní samospráva

Základní principy a struktura území vychází z Ústavy ČR a příslušných zákonů, např. zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích, zákonem č. 129/2000 Sb., o krajích, zákonem č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze.

Územní samospráva je tvořena dvěma stupni a to obcemi, což jsou základní územní samosprávné celky, a dále kraji, což jsou vyšší územně samosprávné celky. V případě územní samosprávy nejde o hierarchické uspořádání nadřízených a podřízených obcí, ale každý územní samosprávný celek disponuje určitými kompetencemi, do kterých ostatní celky nezasahují. Samostatná působnost je v základech zakotvena ústavou a bližší specifikaci a konkretizaci zajišťují zvláštní zákony. (Provazníková, 2009, s. 27 – 28)

1.2.1 Obec

Obec je základním článkem územní samosprávy, samostatným právním subjektem, základním správním celkem, reprezentantem veřejných zájmů a zájmů občanů, nositelem veřejné moci. Obec má svá práva a povinnosti. (Káňa, 2007, s. 50)

Obec je dále účastníkem správního řízení, např. v případech stavebního správního řízení, a samostatným ekonomickým subjektem, což znamená, že má k dispozici vlastní i svěřené finance, se kterými hospodaří. Obec dále může zřizovat obecní policii, podniky či organizace obecní vyhlášky. (Káňa, 2007, s. 50)

Abychom mohli obec prohlásit za obec, musí splňovat určité znaky. Z právního hlediska je obec vymezena tak, že musí mít tři hlavní znaky. Prvním znakem je územní základ obce, který představuje jedno nebo více katastrálních území. Dalším znakem jsou občané obce, kteří se mohou podílet na jednotlivých záležitostech obce podílet buď přímo (každý občan sám dobrovolně), nebo nepřímo (prostřednictvím zvolených zástupců). Obec zajišťuje také funkci samosprávné a má svůj název, případně znak či vlajku obce. (Káňa, 2007, s. 50)

Členění obcí

Obce v České republice jsou členěny podle počtu obyvatel nebo podle činnosti úřadů. Počet obyvatel je klíčovým kritériem pro stanovení toho, zda se jedná o obec, město, statutární město či Hlavní město Praha.

Obce se stávají městem při splnění podmínky více než 5000 obyvatel, dále pak město disponuje vlastním náměstím, má městské čtvrti, znak a prapor. Statutární město tvoří několik

městských částí a je spravováno magistrátem v čele s primátorem. Hlavní město Praha představuje samostatnou kategorii obce. Hlavní město České republiky se skládá celkem z 10 správních městských obvodů a 22 městských úřadů. (Káňa, 2007, s. 51)

1.2.1.1 Orgány obce

Orgány obce tvoří zastupitelstvo obce, rada obce, starosta, místostarosta, obecní úřad, výbory, komise, a obecní policie a další.

Zastupitelstvo obce

Zastupitelstvo obce je volený orgán občan. Počet členů zastupitelstva se odvíjí od počtu obyvatel a velikosti daného regionu. Zastupitelstvo má v rámci samostatné působnosti poměrně širokou paletu pravomocí. Jako hlavní můžeme označit pravomoc schvalovat program rozvoje obce, schvalovat územní plán obce a regulační plán, schvalovat rozpočet obce a závěrečný účet obce, zřizovat a rušit příspěvkové organizace a organizační složky obce, rozhodovat o založení nebo rušení PO, vydávat obecně závazné vyhlášky obce, rozhodovat o vyhlášení místního referenda, volit z řad členů zastupitelstva obce starostu, místostarosty a další členy rady obce (radní) a odvolávat je z funkce. Jednání zastupitelstva probíhají nejméně jedenkrát za tři měsíce, popřípadě častěji pokud je potřeba, a jednání zastupitelstev jsou veřejné. (Káňa, 2007, s. 51; Česko, 2000, s. 1747 – 1757)

Rada obce

Rada obce je tvořena starostou, místostarosty a dalšími radními, kteří jsou voleni zastupitelstvem obce. Rada obce je odpovědná zastupitelstvu obce, je to výkonný orgán obce v rámci samostatné působnosti. V rámci přenesené působnosti rada může rozhodovat pouze ve věcech, které jí přísluší ze zákona. Jednání rady jsou vždy neveřejná. (Česko, 2000, s. 1747 – 1757)

Radě města jsou vyhrazeny např. tyto úlohy: *zabezpečovat hospodaření obce podle schváleného rozpočtu, plnit vůči právnickým osobám a zařízením založeným nebo zřízeným zastupitelstvem obce úkoly zakladatele či zřizovatele, vydávat nařízení obce, projednávat a řešit návrhy, připomínky a podněty předložené jí členy zastupitelstva nebo komisemi rady obce, stanovit rozdělení pravomocí v obecním úřadu, jmenovat a odvolávat vedoucí odborů obecního úřadu, zřizovat a zrušovat komise rady dle potřeby a jmenovat či odvolávat z funkce jejich předsedy a členy, kontrolovat plnění úkolů obecním úřadem a komisemi, aj.* (Česko, 2000, s. 1747 – 1757)

Starosta obce

Zastupuje obec navenek a je volen do funkce, stejně jako místostarosta, zastupitelstvem obce z řady členů zastupitelstva. Musí být občanem České republiky a mezi jeho hlavní činnosti je odpovědnost za zajištění včasného auditu hospodaření obce. Dále plní úkoly zaměstnavatele, může po projednání s ředitelem Krajského Úřadu svěřit komisi výkon přenesené působnosti v určitých věcech, může požadovat po Polici České Republiky spolupráci při zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku, odpovídá za informování veřejnosti o činnosti obce, zabezpečuje výkon přenesené působnosti v obcích, kde není tajemník obecního úřadu aj. (Česko, 2000, s. 1747 – 1757)

Obecní úřad

Obecní úřad je tvořen starostou, místostarostou, tajemníkem a zaměstnanci obecního úřadu. Náplní obecního úřadu je zajišťovat záležitosti jak přenesené působnosti, tak působnosti samostatné. (Česko, 2000, s. 1747 – 1757)

Obecní úřad plní úkoly, které uložila obecní rada a obecní zastupitelstvo, pomáhá komisím v jejich činnosti, řídí organizace, které zřídila obec pro zabezpečení veřejných činností a zabezpečení činnosti veřejných statků. (Káňa, 2007, s. 54)

2 HOSPODAŘENÍ S OBECNÍM MAJETKEM

Mezi základní principy hospodaření obce patří využívat svůj majetek účelně a hospodárně v souladu s jejími zájmy a úkoly vyplývajícími ze zákonem vymezené působnosti.

Hospodárnost je *takové použití veřejných prostředků k zajištění stanovených úkolů s co nejnižším vynaložením těchto prostředků, a to při dodržení odpovídající kvality plněných úkolů, efektivnost -takové použití veřejných prostředků, kterým se dosáhne nejvýše možného rozsahu, kvality a přínosu plněných úkolů ve srovnání s objemem prostředků vynaložených na jejich plnění, a účelnost* je *takové použití veřejných prostředků, které zajistí optimální míru dosažení cílů při plnění stanovených úkolů.* (Česko, 2001, s. 7265)

Dalším důležitým principem je zachovávat, udržovat a rozvíjet svůj majetek. Tento princip je velmi úzce spojen už s dříve zmíněným principem hospodárného využití majetku. Obcím je uložena povinnost pečovat o rozvoj a zachování svého majetku, není však legislativou stanoveno jakým způsobem, proto je tato péče „v rukou“ obce. Zachování obecního majetku je možno vysvětlit jako nesnižování jeho celkové hodnoty, hodnota majetku na konci daného období by tak neměla být nižší než hodnota na začátku tohoto období. Co se týká rozvoje obecního majetku při snaze dosáhnout většího objemu majetku je potřeba postupovat obezřetně, protože se jedná o majetek veřejný. Obec by měla využít všech možností k využití rozvoje majetku, ale je nutné nejdříve zvážit s rozvojem spjatá možná rizika. (Břeň, 2010b)

Pokud obec hospodaří s majetkem, pak je nutné, aby vedla, stejně jako všechny ostatní účetní jednotky, evidenci svého majetku. Inventarizace obce je povinná a je zakotvena přímo v zákoně č. 563/1991 Sb., o účetnictví. Tento zákon nám udává rozsah a způsoby vedení účetnictví včetně požadavků na jeho průkaznost. (Břeň, 2010b)

Dalším požadavkem kladeným na vedení účetnictví je povinnost účetní jednotky vést účetnictví správné, úplné, průkazné, srozumitelné, přehledné a způsobem zaručujícím trvalost účetních záznamů. (Česko, 1991, s. 2803)

Další princip je spojený s následnou ochranou majetku, jedná se o princip chránit svůj majetek před zničením, poškozením, odcizením nebo zneužitím. To, jakým způsobem má být majetek chráněn, si obec musí zvolit sama a na základě tohoto rozhodnutí pak zajistí vhodnou obranu ve vhodném rozsahu tak, aby ochrana odpovídala hodnotě majetku. Ochranu

majetku rozlišujeme na faktickou což je v podstatě fyzická ochrana a právní ochranu, kterou můžeme chápat jako pojištění majetku. (Břeň, 2010c)

Mezi další principy obce patří:

- *naložit s nepotřebným majetkem způsoby a za podmínek stanovených zvláštními předpisy, pokud obecní zřízení nestanoví jinak,*
- *chránit svůj majetek před neoprávněnými zásahy a včas uplatňovat právo na náhradu škody a právo na vydání bezdůvodného obohacení,*
- *trvale sledovat, zda dlužníci včas a řádně plní své závazky, a zabezpečit, aby nedošlo k promlčení nebo zániku z nich vyplývajících práv,*
- *při úplatném převodu majetku sjednat cenu zpravidla ve výši, která je v daném místě a čase obvyklá, nejde-li o cenu regulovanou státem; případnou odchylku od ceny obvyklé zdůvodnit,*
- *opatřovat písemnosti doložkou o tom, že byly splněny podmínky platnosti právního úkonu obce, pokud je zákonem platnost právního úkonu obce podmíněna předchozím zveřejněním, schválením nebo souhlasem. (Břeň, 2010a)*

3 FINANČNÍ HOSPODAŘENÍ OBCÍ

Hospodaření s financemi obcí upravuje především zákon č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. Jestliže chce obec finančně hospodařit, musí sestavit rozpočtový výhled. Na základě rozpočtového výhledu sestavuje obec roční rozpočet. (Havlan a kol., 2008 str. 159)

Územně samosprávný celek (obec) má povinnost rozpočet vhodně uveřejnit, aby se k němu mohli vyjádřit občané obce. Klade se důraz na to, aby rozpočet byl transparentní. Před uveřejněním musí být rozpočet navržen a projít schvalovacím řízením, které je vyhrazeno zastupitelstvu obce. Rada obce musí dohlížet, zabezpečovat a provádět hospodárná opatření na základě schváleného rozpočtu. (Havlan a kol., 2008 str. 160)

Územní rozpočet je základním stavebním prvkem finančního řízení obce a je možné ho charakterizovat jako decentralizovaný peněžní fond, ve kterém se soustřeďují jak příjmy, které obec získá na základě jejich přerozdělení v rozpočtové soustavě, tak příjmy generované jejich vlastní činností, a ty se rozdělují a používají na financování veřejných a smíšených statků prostřednictvím veřejného sektoru územní samosprávy, nebo prostřednictvím soukromého sektoru. (Provazníková, 2009, s. 57)

Rozpočet obcí funguje na principu nenávratnosti, nedobrovolnosti a neekvivalence. Z účetního pohledu je rozpočet obce bilancí příjmů a výdajů. Dále může být rozpočet vnímán jako plán, podle kterého se obec řídí při hospodaření se svým majetkem, či jako nástroj regionální politiky. (Grospič, Heřmanová, Jetmar, Kadeřábková, Kouřilová et. al., 2008, s. 236)

Každý obecní rozpočet plní určité funkce jako např. funkci alokační, která je rozhodující při zajišťování potřebných veřejných statků. Dále rozpočet plní funkci redistribuční, která ovlivňuje sociální rozvoj obce, či funkci stabilizační, která v určité míře zajišťuje ekonomický rozvoj obce. (Grospič, Heřmanová, Jetmar, Kadeřábková, Kouřilová et. al., 2008, s. 237)

Tzv. rozpočtová skladba zajišťuje přehlednou klasifikaci příjmů a výdajů obecního rozpočtu podle různých hledisek jako je např. odpovědnostní, pro obce nepovinné, které odráží institucionální vnímání rozpočtu. Další třídění je na základě klasifikace druhové, která je důležitá hlavně z účetního hlediska a která rozlišuje operace na příjmy, výdaje a financování. Rozpočtová skladba využívá klasifikaci také podle odvětvového třídění, které je za-

měřeno převážně na účel využití finančních prostředků, a třídění konsolidačního. (Grospič, Heřmanová, Jetmar, Kadeřábková, Kouřilová et. al., 2008, s. 247)

3.1 Územní rozpočet jako bilance

Cílem každého územního rozpočtu je hospodařit s majetkem tak, aby byl rozpočet v dlouhodobém hledisku vyrovnaný, případně přebytkový, kdy příjmy rozpočtu převyšují jeho výdaje. Vyrovnaný rozpočet však neumožňuje vytvářet finanční rezervy, které by obec využila v dalším rozpočtovém období, než získá, daňové, nedaňové příjmy a dotace, které jsou poskytovány až v průběhu rozpočtového období. Pokud obec nedisponuje určitými finančními rezervami, pak je potřeba využít na financování potřeb obce úročený úvěr. (Grospič, Heřmanová, Jetmar, Kadeřábková, Kouřilová et. al., 2008, s. 241)

Tzv. rozpočtová skladba představuje druhové rozdělení obecního rozpočtu na rozpočet běžný a kapitálové. Běžný rozpočet už podle svého názvu představuje většinou každoročně opakující se příjmy a výdaje, které mají neinvestiční charakter. Pokud je běžný rozpočet deficitní, pak je to problém, který je potřeba řešit a analyzovat jeho důvody. Naopak přebytkový běžný rozpočet v dlouhodobém měřítku představuje schopnost obce splácet návratné příjmy na budoucí financování investic obce. (Grospič, Heřmanová, Jetmar, Kadeřábková, Kouřilová et. al., 2008, s. 242)

České obecní rozpočty zpravidla rozlišujeme na běžné a kapitálové, i přesto, že to není povinné. Běžný rozpočet zachycuje provozní příjmy a provozní výdaje. Provozní (běžný) rozpočet charakterizuje každoročně se opakující příjmy či výdaje. (Provazníková, 2008, s. 216)

Tabulka 1 Schéma běžného rozpočtu obcí (Grospič, Heřmanová, Jetmar, Kadeřábková, Kouřilová et. al., 2008, s. 241)

Příjmy	Výdaje
-- daňové --	všeobecné veřejné služby
svěřené daně	veřejný pořádek
sdílené daně	vzdělání
místní daně	péče o zdraví
správní poplatky (daně)	bydlení
-- nedaňové --	komunální služby
uživatelské poplatky	na podnikání
příjmy z pronájmu majetku	placené úroky
příjmy zřízených PO	běžné dotace jiným rozpočtům

zisk z podnikání ostatní	ostatní běžné výdaje (nahodilé, placené pokuty)
-- přijaté transfery --	
dotace ze státního rozpočtu dotace ze státních fondů od územních rozpočtů ostatní běžné příjmy (nahodilé, přijaté dary, sankce)	
Rozdíl - přebytek	Rozdíl - schodek

V kapitálovém (investičním) rozpočtu najdeme příjmy a výdaje. Pomocí kapitálového rozpočtu se financují investiční záměry a potřeby obcí. Časový charakter přesahuje běžně období jednoho roku.

Tabulka 2 Schéma kapitálového rozpočtu obcí (Grospič, Heřmanová, Jetmar, Kadeřábková, Kouřilová et. al., 2008, s. 243)

Příjmy	Výdaje
z prodeje movitého majetku	na investice
kapitálové přijaté dotace z rozpočtové soustavy	poskytnuté střednědobé a dlouhodobé půjčky
příjmy z půjček	na nákup obligací, akcií
přebytek běžného rozpočtu	krytí deficitu běžného rozpočtu
dary na investice	splátky dříve přijatých půjček
	kapitálové dotace jiným rozpočtům

Dělení běžného rozpočtu na rozpočet provozní a kapitálový nám zprostředkuje reálný obraz o vzájemném krytí jednotlivých položek příjmů ke sledovaným výdajům daného rozpočtu. Jestliže obec pokryje svými běžnými příjmy běžné výdaje, označujeme běžný rozpočet jako vyrovnaný. Když ale běžné výdaje převyšují běžné příjmy, je tento rozpočet schodkový, přesněji řečeno je sestaven deficitně. Při deficitně sestaveném rozpočtu vzniká vztah mezi kapitálovým a provozním rozpočtem, kdy obec musí dorovnat záporné saldo provozního rozpočtu rozpočtem kapitálovým a naopak. Přebytkem z provozního rozpočtu financujeme investiční potřeby rozpočtu kapitálového, ovšem když je tato potřeba finančně náročnější, než provozní přebytek vzniká rozpočet záporně nevyrovnaný, tento schodkový deficit je zpětně kryt rozpočtem kapitálovým v podobě návratných finančních prostředků. (Grospič, Heřmanová, Jetmar, Kadeřábková, Kouřilová et. al., 2008, s. 243 - 244)

3.2 Rozpočet jako finanční plán

Obecní rozpočet je důležitým nástrojem finančního hospodaření obce, který má zajišťovat, aby výdaje obce byly kryty jejími příjmy, finančními rezervami či případně úročenými půjčkami. Vliv obce na její příjmy je do určité míry omezený, proto je možné příjmy obce považovat za rozpočtová omezení. Plánování hospodaření obce je proto velmi důležitou činností, kdy je možné výdaje obce předem odhadnout a přitom vycházet ze stanovených potřeb. (Provazníková, 2009, s. 58)

Finanční plán je stanoven na jedno rozpočtové období, tedy na jeden rok, ale pro dlouhodobější plánování a investice je potřeba sestavit střednědobou rozpočtovou prognózu. Splnění finančního plánu je odvozeno od odchylek mezi plánem a skutečností rozpočtu. Dobrý kvalitní finanční plán tedy vychází z dobrého odhadu příjmů (daně, poplatky, dotace) a výdajů (investiční a neinvestiční údaje), ale také schopnosti počítat s financováním nových potřeb, vývojem inflace i možností mimořádných výdajů. (Grospič, Heřmanová, Jetmar, Kadeřábková, Kouřilová et. al., 2008, s. 252 - 253)

3.3 Financování schodkové rozpočtu

3.3.1 Návrátne finanční prostředky

Jestliže se obec dostane do situace, kdy běžné výdaje převyšují běžné příjmy, musí tento schodkový deficit krýt návratnými finančními prostředky. Tyto návratné prostředky bude muset ovšem obec dříve nebo později vrátit splátkou jistiny zároveň se smluveným úrokem. Placené úroky splácených jistin z návratných finančních prostředků snižují běžné (provozní) náklady příštích období, které jsou předurčeny na financování veřejný statků a služeb. Splátky jistin zatěžují kapitálové, nazývané jako investiční výdaje. Obec plánuje výdajové zatížení pro další rozpočtové období, vzdává se tak budoucích nenávratných příjmů. Rozhodnutí čerpat návratných prostředků vyžaduje celostní znalost rozvoje a finanční politiky obce. (Peková, 2005, str. 306)

Střednědobé a dlouhodobé návratné prostředky využívají obce k financování kapitálových (investičních) akcí, zejména na obnovu a rozvoj a zkvalitňování služeb veřejné správy. Naopak krátkodobé prostředky využívá obec k vyrovnání provozního salda běžného roku. (Peková, 2005, str. 306)

Obce na území ČR využívají těchto forem návratných finančních prostředků:

- Úvěr – od peněžního ústavu, rozlišujeme na krátkodobý – splatnost do 1 roku, střednědobý – splatnost do 10 let, dlouhodobý – splatnost nad 10 let. Využití úvěrových prostředků ovlivňuje úroková sazba. Peněžní ústav stanoví konkrétní výši úroku podle druhu, účelu a rozsahu investice. Můžeme o něm mluvit jako o nejoblíbenějším prostředku k financování výdajů obce, díky jednoduchosti transakčních podmínek. (Peková, 2005, str. 307-308)
- Příjmy z emise obligací – zisk potřebných finančních prostředků pomocí emitování dluhopisů. Tohoto typu financování využívá v ČR jen málo obcí, protože celý proces je poměrně zdoluhavý a nákladný a emitují se částky, které někdy převyšují běžné příjmy průměrných obcí, proto emitování dluhopisů využívají zejména největší statutární města. Novým trendem je sdílení emise obligací, několika měst dohromady. Při správném nastavení a průběhu celého procesu je využívání emitovaných prostředků zpravidla výhodnější než úvěr. Při emisi cenných papírů dochází ke zviditelnění obce, neboť dochází k její prezentaci celé řady hospodářských údajů u široké veřejnosti. Zájem o nákup emitovaných cenných papírů mohou projevit jak peněžní instituce, tak široká veřejnost. (Peková, 2005, str. 310-311)
- Návrtné finanční půjčky a finanční výpomoci – největší výhodou této půjčky jsou bezúročné půjčky z ostatních veřejných rozpočtů v rámci rozpočtové soustavy, které tudíž nejsou spojovány s úrokovým zatížením. Poskytování těchto půjček upravuje zákon o rozpočtových pravidlech. (Peková, 2005, str. 306)

3.4 Finanční analýza

Finanční analýza je důležitým nástrojem pro řízení na úrovni územně správních celků. Slouží jako pomůcka pro zkvalitnění finančního rozhodování územní samosprávy. Finanční analýza je založena na odhalování pozitivních a negativních faktorů, které hospodaření obce ovlivnili v minulých obdobích. Účelem finanční analýzy je sestavení reálné prognózy rozpočtového hospodaření budoucích období, na základě pochopení souvislostí mezi pozitivními a negativními vlivy v prioritních oblastech hospodaření obce. Rozlišujeme vztahy v běžném hospodaření, investiční činnosti obce a jejím financování, dále v majetku obce. (Kolektiv autorů, 2008, str. 277-278)

Z úvodního odstavce jsem pochopil, že finanční analýza se zaměřuje na několik specifických finančních vztahů v hospodaření obce. Finanční analýza se soustřeďuje (Grospič, Heřmanová, Jetmar, Kadeřábková, Kouřilová et. al., 2008, s. 278):

- *analýzu dluhů, jejich struktury z věcného i časového hlediska, důvody využití návratných příjmů, způsob umořování dluhů.*

-*analýzu majetku a způsob jeho využívání*

-*analýza hospodaření v kapitálovém rozpočtu*

-*analýza salda běžného rozpočtu*

-*analýza druhů příjmů a výdajů se zaměřením na to, které položky mohou orgány obcí svým rozhodnutím ovlivnit, a které nikoliv*

-*analýza hospodaření v běžném rozpočtu*

Finanční analýzou vyhodnocujeme silné a slabé vztahů zachycených v účetních výkazech obcí ve finančním hospodaření. Touto analýzou tedy rozumíme propojení s dalšími finančními výkazy obce, které zachycují tok prostředků ve finančním hospodaření obcí. Pro hodnocení využíváme celou řadu ukazatelů, které označujeme jako (Grospič, Heřmanová, Jetmar, Kadeřábková, Kouřilová et. al., 2008, s. 278):

- *poměrové ukazatele*
- *rozdílové ukazatele*
- *stavové ukazatele (rozvaha)*
- *tokové ukazatele (výsledovka)*

3.4.1 Poměrové ukazatele

Poměrové ukazatele nám vysvětlují vzájemný vztah dvou položek účetních výkazů pomocí jejich podílů. Mezi sledovanými položkami existuje vzájemná souvislost. Vysledované souvislosti můžeme analyzovat v čase pomocí časových řad a trendů ve srovnání s velikostně stejnými obcemi či průměrem v zemi. Často používaný je ukazatel likvidity, který vypovídá o schopnosti hradit závazky. Rozlišujeme okamžitou a běžnou likviditu. (Grospič, Heřmanová, Jetmar, Kadeřábková, Kouřilová et. al., 2008, s. 279)

Finanční analýza neslouží pouze pro rozhodování managementu obcí, jaká opatření přijmout do budoucna, ale slouží také k účelům kontroly územně správních celků v ČR. Finanční analýzu převážně využíváme k efektivnímu nastavení čerpání návratných finančních zdrojů od peněžních ústavů. (Grospič, Heřmanová, Jetmar, Kadeřábková, Kouřilová et. al., 2008, s. 279)

4 ZADLUŽENOST OBCÍ V ČR

Podle zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů obce může schválit schodkový rozpočet v případě, že schodek bude možné uhradit finančními prostředky z minulých let, smluvně zabezpečenou půjčkou, úvěrem, návratnou finanční výpomocí či emitováním obecních dluhopisů. Zákon tak umožňuje využití návratných finančních prostředků územními samosprávami. (Česko, 2000, s. 3557 – 3558)

Podle autora Jílka (2008) je nejvýznamnější příčinou rostoucího zadlužení obcí v ČR finančně náročné investice ve Veřejném sektoru. Zadluženost obcí můžeme dále chápat v negativním a pozitivním slova smyslu. V negativním slova smyslu chápeme zadluženost jako riziko předlužení, rolování dluhu dluhem do dalších rozpočtových období. Zadluženost v pozitivním slova smyslu autor vidí v rychlém přístupu k výhodám. Obec zrychluje obecní rozvoj na úkor nákladů z půjček.

4.1 Příčiny zadluženosti

Vznik a příčiny zadluženosti

Vznik zadluženosti souvisí s potřebou obce se rozvíjet. Protože obce mohou volně nakládat s finančním a nemovitým majetkem, snaží se o nápravu a rozvoj nerozvinuté infrastruktury. Tato snaha nesla s sebou značnou míru odpovědnosti, jelikož na prostředky nutné k financování těchto potřeb nestačí běžné příjmy. Obce tak od roku 1993 hledali na financování komunálních projektů pomoc soukromých institucí v podobě návratných úvěrových příjmů. (Provazníková, 2009, s. 191)

S postupem 90. let způsobili tyto návratné půjčky od soukromých institucí v podobě kapitálových výdajů na financování potřeb obcí vysoká tempa růstu dluhu, protože většina těchto výdajů směřovala na projekty, které negenerují nové peníze na splácení dluhu. V konečné fázi jsou neziskové projekty spláceny formou dluhu z běžných příjmů obcí, což ovlivňuje vykonávání svěřených základních funkcí samosprávy. (Provazníková, 2009, s. 196)

Důležitým vlivem na zadluženost komunální sféry může být chybná interpretace očekávaných příjmů a výdajů ve schváleném rozpočtu daného roku. Může vzniknout neočekávaně velké saldo obecního rozpočtu, které obec například musí řešit dalšími krátkodobými závazky. (Jílek, 2008, s. 390)

Alokace dotací a kritéria pro přidělování investičních dotací, kdy obvyklou podmínkou pro jejich poskytnutí je finanční spoluúčast investorské obce na realizaci daného investičního záměru, zvyšují zadluženost zejména malých obcí. Obce v řadě případů řeší tento problém právě přijetím úvěru od peněžního ústavu. (Provazníková, 2009, s. 196)

4.1.1 Struktura dluhu

Tabulka 3 znázorňuje procentuální podíl dluhu územně správních celků na celkovém státním dluhu. V tabulce je dále uveden vývoj státního dluhu a dluhu územně správních celků v letech 2005 – 2011. Procentuální podíl dluhu ÚSC klesá ve sledovaných letech z 11,4 % na 5,4 %, tento pokles je zapříčiněn expanzivním růstem státního dluhu, zatímco dluh ÚSC ve sledovaných letech stagnuje v rozpětí 79 a 81,6 mld. Kč. Z tabulky vyplývá, že zadluženost ÚSC tvoří minimální část celkového státního dluhu.

Tabulka 3 Procentuální podíl dluhu ÚSC na celkovém státním dluhu v mld. Kč (MFČR, © 2005-2009; vlastní výpočty)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	30. 6. 2011
Státní dluh	691,2	802,5	892,3	999,8	1 178,20	1 344,10	1 499,40
Komunální zadluženost	79,0	80,9	79,2	80,1	80,6	83,3	81,6
% podíl ÚSC na Státním dluhu	11,4%	10,1%	8,9%	8,0%	6,8%	6,2%	5,4%

Tabulka 4 znázorňuje procentuální podíl zadluženosti 4 největších měst (Plzeň, Ostrava, Brno, Praha) na celkové zadluženosti ÚSC. V letech 2005 – 2011 vykazuje zadluženost 4 největších měst klesající trend ve sledovaných letech z 61,3 % - 48,4 %. Zadluženost ÚSC bez 4 největších měst ČR k 30. červnu 2011 podle Státního závěrečného účtu je 39,5 mld.

Tabulka 4 Podíl 4 největších měst na celkové zadluženosti ÚSC v mld. Kč (MFČR, © 2005-2009)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	30. 6. 2011
Celková zadluženost ÚSC	79	80,9	79,2	80,1	80,6	83,3	81,6
Zadluženost 4 největších měst	48,4	47,4	46,3	45,8	39,3	40,1	39,5
% podíl 4 největších měst na celkové zadluženosti	61,3	58,6	58,5	57,2	48,8	48,1	48,4

Podíl obcí s dluhem se podle údajů MF zvyšuje s rostoucím počtem obyvatel. "Nejnižší procentní podíl obcí vykazujících dluh lze nalézt v nejnižší velikostní kategorii od jednoho

do 100 obyvatel (podíl 20,6 procenta). Všechna města s počtem obyvatel nad 20.000 vykazují dluh v souhrnné výši více než 57,9 miliardy korun. (MFČR, © 2005-2009)

4.2 Problémy zadluženosti

Zadlužení s sebou nese určitou zodpovědnost v rámci plánování rozpočtové skladby pro další období. Hlavním problémem, který řeší management obce je, z čeho se budou splácet přijaté návratné finanční prostředky. Obce se zadluží především na financování investičních aktivit. Tento problém označujeme za vedoucí z pohledu zadlužování územní samosprávy v ČR. Navazujícím problémem je, jestli kapitálové investice nezatěžují provozní výdaje, nejen ve formě splacených úroků, ale také ve smyslu příbytku dalších provozních výdajů na udržování majetku. Vzniká potřeba návratných zdrojů z vnitřních (investovaných prostředků - rentabilní projekty) a vnějších faktorů, mezi něž může patřit změna dotačního či daňového systému. Jestliže obec neakceptovala tyto požadavky, vystavila se rozpočtovému riziku územně správní jednotky. (Peková, 2004, str. 312 – 313)

Obce představují pro finanční instituce méně rizikové klienty, neboť hospodaří a ručí peněžní instituci značným majetkem, kterým obce ručí za zprostředkované závazky. (Provazníková, 2009, s. 196)

4.3 Měření zadluženosti

4.3.1 Monitoring obcí - SIMU

Na základě usnesení vlády ČR ze dne 12. listopadu 2008 č. 1395, o monitoringu hospodaření obcí, provede každoročně ministerstvo financí výpočet soustavy informativních a monitorujících ukazatelů (SIMU) za všechny obce a jimi zřízené příspěvkové organizace. Po důkladném výpočtu, vyhodnotí výsledky výpočtu, které zveřejní na portálu ÚFIS k 31. 12. příslušného roku. Na kraje ani dobrovolné svazky obcí se vztahovat nebude. Výpočet SIMU tvoří údaje z účetních a finančních výkazů, které jsou obce povinny poskytovat Ministerstvu financí (výkazy Fin 2-12 a účetní rozvaha). Soustavu informativních a monitorujících tvoří 18 ukazatelů. Rozlišujeme 16 informativních ukazatelů a 2 monitorující ukazatele. Mezi informativní ukazatele patří (Provazníková, 2009, str. 201 – 202):

- *Počet obyvatel*
- *Příjem celkem (po konsolidaci)*
- *Úroky*

- *Uhrazené splátky dluhopisů a půjčených prostředků*
- *Dluhová služba celkem*
- *Ukazatel dluhové služby v %*
- *Rozvaha aktiv a pasiv*
- *Cizí zdroje a přijaté návratné finanční výpomoci*
- *Stav na bankovních účtech*
- *Úvěry a komunální obligace*
- *Přijaté návratné finanční výpomoci a ostatní dluhy*
- *Zadluženost celkem*
- *Podíl zadluženosti na cizích zdrojích a přijatých návratných finančních výpomocích (%)*
- *Zadluženost (cizí zdroje / na 1 obyvatele)*
- *Oběžná aktiva*
- *Krátkodobé závazky*

Mezi monitorující ukazatele patří (Provazníková, 2009, str. 201 – 202):

- *Podíl cizích zdrojů / k celkovým aktivům*
- *Celková běžná likvidita*

Za obec s vyšší mírou rizika hospodaření se považuje obec, jejíž ukazatel celkové likvidity je v intervalu $<0; 1>$ a zároveň podíl jejich cizích zdrojů k celkovým aktivům je vyšší než 25 % včetně. (MFČR, © 2005-2009)

Obce, které se vykazují jako rizikové s pohledu SIMU MFČR, budou požádány o vysvětlení neuspokojivého stavu, dopisem ministra financí. (Provazníková, 2009, str. 201 – 202)

Provazníková (2008) dále mluví o problému oceňování obecního majetku a jeho reálném promítnutí v účetních výkazech.

4.3.2 Vybrané ukazatele zadluženosti

Schopnost úhrady dluhu

Tento ukazatel jednoduše vypovídá o schopnosti reagovat na okamžité odstoupení od dluhového závazku. Pro výpočet použijeme vztah celkové zadluženosti k saldu běžného (provozního) výsledku. Pro stanovení celkového dluhu používáme určitý součet závazků. Saldo

provozního rozpočtu najdeme ve finančních výkazech Fin 2 – 12. (Hrabalová, 2004, str. 58)

Celkové dluh / Běžné příjmy – běžné výdaje = schopnost úhrady dluhu

Pokud obec negeneruje provozní přebytek, nemůže dluh splácet. Tato situace v dlouhodobém horizontu není udržitelná. Obec si nemůže půjčit žádné finanční prostředky, protože je nemá z čeho splácet. Navíc pokud už obec splácí úvěrové jistiny, pak úroky jsou zahrnuty už v provozních nákladech. (Hrabalová, 2004, str. 58)

Autoři Nemeč a Wright (2003) ve své knize popisují situaci zadlužených obcí, které hospodaří se schodkovým saldem provozních příjmů a výdajů. Obce jsou nuceny splácet tyto dluhy svými aktivy, tento proces chápeme v negativní souvislosti, protože prodej majetku se považuje za nejméně vhodný způsob dorovnávání schodkových rozpočtů.

Dluh města přepočítaný na jednoho obyvatele

Tento stavový ukazatel nám přerozděluje celkový dluh na počet obyvatel sledované obce. Je to jednoduchý způsob jak porovnávat města a obce mezi sebou. Ukazatel dluhu přepočítaného na jednoho obyvatele je spíše informativního charakteru, protože závisí na širších souvislostech, jako je například fluktuace obyvatelstva dané obce. Důležitou roli hrají také demografické a geografické podmínky, které mají vliv na schopnost obce splácet dluh a možnost se nadále zadlužovat. V neposlední řadě důležitou roli hraje smýšlení zástupců obce a jejich přístupu k řešení otázek rozvoje obce. (Hrabalová, 2004, str. 59)

Celkový dluh / počet obyvatel = dluh na jednoho obyvatele

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 CHARAKTERISTIKA MĚSTA BRUNTÁL

5.1 Představení města

Město Bruntál se chlubí jednou významnou historickou událostí. Roku 1213 bylo vyhláše-
no jako první město (městská privilegia) králem Přemyslem Otakarem II. Později město
Horní, tzn. Ekonomicky strategická oblast království (těžba železné rudy). Historické jádro
města je městskou památkovou zónou. Kde najdeme několik významných budov včetně
bruntálského zámku s krásnou zámeckou zahradou. (Město Bruntál, © 2010)

Obrázek 2 znak města Bruntálu.
(Město Bruntál, © 2010)

Bruntál je bývalé okresní město a město s rozšířenou působností v Moravskoslezském kra-
ji, v Nížkém Jeseníku, jehož území se rozkládá na obou stranách historické zemské hranice
Moravy a Slezska, přičemž zástavba původního Bruntálu leží na Slezsku. Leží 42 km od
Šternberka na Černém potoce. (Město Bruntál, © 2010)

Statistické údaje k 31. 12. 2011

Podle údajů Českého statistického úřadu ve městě Bruntál k 1. lednu 2011 žije 17 306
obyvatel. Nejvíce obyvatel však ve věku 20 – 29 let (3272 obyvatel). Dále je registrováno
9299 obyvatel města jako ekonomicky aktivních, kterých je zaměstnáno nejvíce
v průmyslovém odvětví (2558 obyvatel). Mezi průmyslovými odvětvími má prioritní po-
stavení výroba plastických hmot. Největší firmou v odvětví je Linaset, a.s. (Město Bruntál,
© 2010)

Nejen Bruntál, ale celé Bruntálsko se potýká s vyšší mírou nezaměstnanosti. Míra neza-
městnanosti v roce 2010 podle ČSÚ byla 18,82 % hladině, což přesahuje hodně celorepub-
likový průměr. Dalším problémem je nízká vzdělanostní úroveň, s čímž bezpochyby souvi-
sí i odliv vysokoškolsky vzdělaných osob z regionu. Největší zaměstnavatel na Bruntálsku

je firma OSRAM Česká republika s.r.o. se sídlem v Bruntále. Zaměstnává v průběhu roku 1000 – 1499 zaměstnanců. Společnost se stala hlavním ekonomicko-strategickým subjektem Bruntálského regionu. (Město Bruntál, © 2010)

Tabulka 5 Vývoj stavu obyvatelstva města Bruntál v letech 2005 - 2011

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Stav obyvatel	17 565	17 567	17 532	17 423	17 321	17 210	17 306
Muži	8 459	8 460	8 435	8 360	8 332	8 246	8 335
Ženy	9 106	9 107	9 097	9 063	8 989	8 964	8 971

5.2 Stav majetku, financí a závazků města Bruntál na konci volebních období 2006 a 2010

Všechna níže uvedená data jsou uvedena k 31. prosinci roku 2006 nebo 2010. Pro prezentaci těchto údajů jsem použil účetní bilanci aktiv a pasiv města Bruntálu. Srovnáním vybraných účetních položek chci demonstrovat 4letý vývoj hospodaření města pod vedením starosty Stružky.

Tabulka 6 Porovnávání vybraných údajů na konci volebních období 2006 a 2010. (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)

Vybrané položky	Rok 2006		Rok 2010	
	starosta Ing. Stružka		starosta Ing. Rys MBA	
	ČSSD		sdružení Bruntál 2010	
Dluh vůči bankám:	70 643 128 Kč		112 593 064 Kč	
Neuhrazené faktury:	9 153 685, 85		73 118 883 Kč	
Cizí zdroje celkem:	83 373 055 Kč		220 090 323 Kč	
Finanční majetek:	226 235 134 Kč		239 451 489 Kč	
Z toho peníze:	11 904 461 Kč		18 736 661, 36	
Majetek obce ve stavbách:	832 051 024 Kč		1 184 952 994 Kč	
Nedokončený DHM:	98 779 116 Kč		65 908 817 Kč	

6 ANALÝZA VYROVNANOSTI ROZPOČTŮ MĚSTA BRUNTÁL

V následující kapitole je analýza hospodaření města Bruntál zaměřená na zhodnocení vyrovnanosti rozpočtů. Údaje jsou čerpány z výkazu pro hodnocení a plnění rozpočtu územních samosprávných celků, regionálních rad a dobrovolných svazků obcí (Fin 2-12 M), za sledované období 2007 – 2011. Nejprve jsou analyzovány příjmy města ve sledovaných letech. Následně výdaje a jejich 5leté trendy, poté jsou promítnuty celkové příjmy a výdaje v běžných a kapitálových rozpočtech.

6.1 Analýza příjmu v letech 2007 – 2011

Příjmy města jsou podle rozpočtové skladby rozdělovány do 4 tříd. Celkové příjmy obce jsou tvořeny z příjmů daňových a nedaňových, dále kapitálových příjmů a přijatých dotací. Analýza příjmů je soustředěna na příjmy souhrnně za sledované období 2007 – 2011.

Tabulka 7 Struktura skutečných příjmů města Bruntál v letech 2007 – 2011 tis. Kč (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)

PŘÍJMY	2007	2008	2009	2010	2011
Daňové příjmy	185 418	199 858	170 755	189 419	176 686
Nedaňové příjmy	51 542	46 579	56 297	64 970	71 500
Kapitálové příjmy	14 575	10 776	71 689	22 912	16 724
Dotace	154 033	126 054	137 119	183 139	147 976
Příjmy celkem	405 568	383 268	435 861	460 440	412 886

Tabulka 8 Velikost podílu jednotlivých příjmů (v %) na celkové příjmy města Bruntál v tis. Kč (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)

PŘÍJMY	2007	2008	2009	2010	2011
Příjmy celkem	45,7%	52,1%	39,2%	41,1%	42,8%
Nedaňové příjmy	12,7%	12,2%	12,9%	14,1%	17,3%
Kapitálové příjmy	3,6%	2,8%	16,4%	5,0%	4,1%
Dotace	38,0%	32,9%	31,5%	39,8%	35,8%
Příjmy celkem	100%	100%	100%	100%	100%

Daňové příjmy v letech 2007 – 2011 tvoří každým rokem největší podíl na celkových příjmech města, největší část vykazují daňové příjmy v roce 2008 v celkové částce 199 858 tis. Kč. Největší sumu daňových příjmů v tomto roce tvoří daně z příjmů, zisku a kapitálových výnosů v hodnotě 91 700 tis. Kč. Největší část nedaňových příjmů tvoří příjmy

z vlastní činnosti, resp. příjmy z pronájmu majetku, ty tvoří ve sledovaných letech každým rokem minimálně 50 % nedaňových příjmů díky poměrně širokému majetku města. Kapitálové příjmy tvoří nevýraznou část v hodnotě do 5 % na celkových příjmech s výjimkou roku 2009, kdy sledujeme velkou odchylku v relativní hodnotě 16,4 % od průměrných kapitálových příjmů. Důvodem nejvyšší hodnoty byl prodej bytů v hodnotě 48 869 tis. Kč a komerčních budov v centru města za 19 536 tis. Kč. Dotace tvoří stabilně druhou největší část celkových příjmů. Největší podíl dotací je alokován do města z ústředních rozpočtů.

6.2 Analýza výdajů města v letech 2007 - 2011

Výdaje města jsou dle rozpočtové skladby rozděleny do 2 tříd. První třídou jsou běžné výdaje, vynaložené na zemědělství a lesní hospodářství, průmyslové a ostatní odvětví, služby pro obyvatelstvo, sociální péči a politiku zaměstnanosti, bezpečnost státu a právní ochranu a prostředky na všeobecnou veřejnou správu a služby všeobecnou. Druhou třídou celkových výdajů města jsou kapitálové výdaje, které financují hlavně investiční záměry města na jeho města. Analyzovaná data jsou uvedena v rozmezí let 2007 – 2011.

6.3 Běžné a kapitálové výdaje

Tabulka 9 Struktura skutečných výdajů města Bruntál v letech 2007 – 2011 v tis. Kč (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)

Výdaje	2007	2008	2009	2010	2011
Běžné výdaje	336 470	354 270	331 986	362 166	347 933
Kapitálové výdaje	63 070	53 504	96 808	156 289	48 225
Výdaje celkem	399 540	407 774	428 794	518 455	396 158

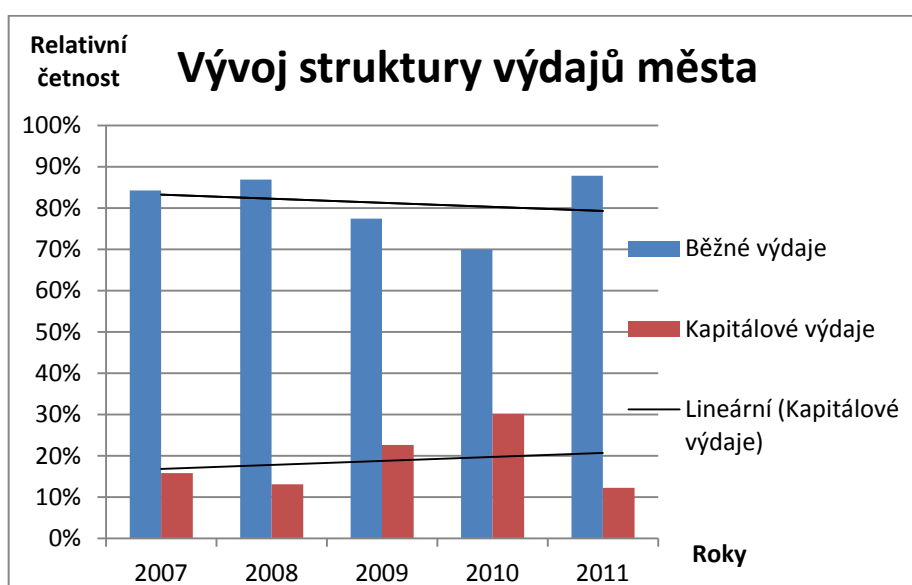
Tabulka 10 Velikost podílu jednotlivých výdajů (v %) na celkové výdaje v tis. Kč města Bruntál (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)

Výdaje	2007	2008	2009	2010	2011
Běžné výdaje	84,2%	86,9%	77,4%	69,9%	87,8%
Kapitálové výdaje	15,8%	13,1%	22,6%	30,1%	12,2%
Výdaje celkem	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Podle údajů z tabulky lze jasně pozorovat, že hodnota běžných výdajů je méně proměnlivá než struktura výdajů kapitálových. Největší podíl běžných výdajů registrujeme v roce 2011, kdy tyto výdaje tvoří 87,8 % z části celkových výdajů. Naopak nejmenší registrova-

ná hodnota podílu na celkových výdajích města byla v roce 2010 a tvořila 69,9 % na celkových výdajích. To bylo zapříčiněné tím, že kapitálové výdaje v roce 2010 představují největší sumu z kapitálových výdajů ve sledovaném období, celkem 30,1 % z celkových výdajů. Velký podíl na zvýšení této hodnoty měla historicky největší roční splátka jistin peněžní instituci ČSOB v celkové sumě 61 603 tis. Kč. Běžné výdaje jsou výraznou složkou celkových výdajů, na investiční výdaje vyjde průměrně za pětiletý cyklus 19,5 % celkových výdajů.

Na grafu umístěném níže můžeme pozorovat strukturu a poměr celkových rozpočtových výdajů města v letech 2007 – 2011.

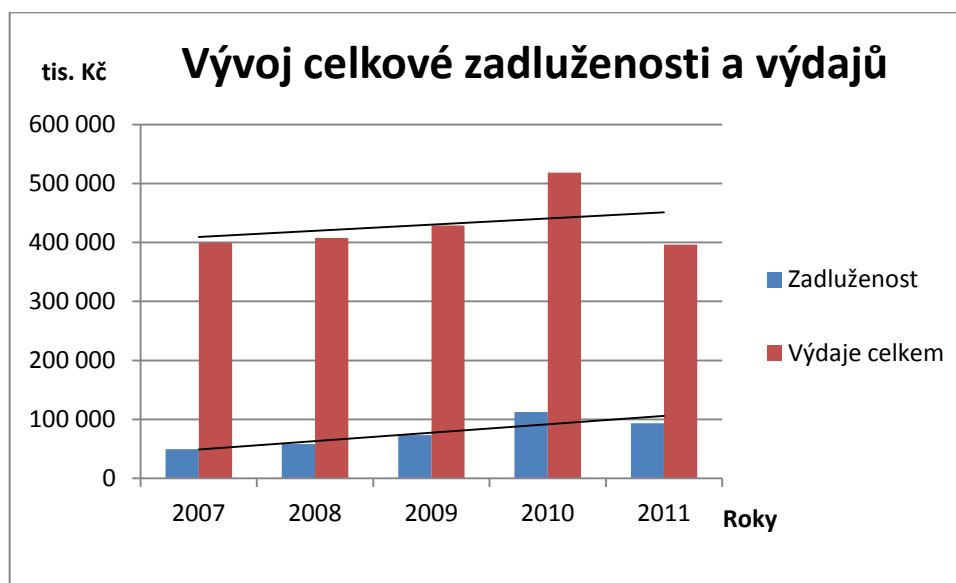

Obrázek 3 Relativní četnost jednotlivých tříd celkových výdajů města Bruntál v letech 2007 – 2011 (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)

Pro lepší představu vývoje jednotlivých tříd celkových výdajů jsem použil trendové lineární spojnice. Na grafu je pozorován konvergenční charakter těchto trendových spojníc, které vysvětlují sblížování běžných a kapitálových výdajů v dlouhodobém horizontu. Znamená to, že z dlouhodobého hlediska budou kapitálové výdaje odebírat na části běžných výdajů města. Pro město je to pozitivní vývoj jednotlivých tříd výdajů za předpokladu, že kapitálové schodkové saldo bude kryto přebytkovým hospodařením běžných výdajů.

Další graf ukazuje vývoj celkové zadluženosti a celkových výdajů v čase. Pro lepší pochopení vývoje sledovaných dat jsem opět použil trendové lineární spojnice, které vykazují shodně rostoucí charakter zadluženosti a celkových výdajů. Vývoj obou sledovaných údajů

prokazuje vzájemnou souvislost mezi rostoucími celkovými výdaji a rostoucí zadlužeností. Z dlouhodobého hlediska je tento vývoj pro město neudržitelný. Město Bruntál bude muset při budoucím plánování rozpočtu přistoupit na vynaložení více peněžních prostředků na splátky jistin z poskytnutých úvěrů. Jestliže minulý graf uvádí, že investiční výdaje tvoří malou část celkových výdajů (v letech 2007 – 2011 v rozpětí 12,2 – 30,1 %) a tvoří z dlouhodobého hlediska vzestup oproti běžným výdajům, bude muset město zadluženost řešit snížením právě kapitálových výdajů na rozvoj města.

Obrázek 4 Vývoj zadluženosti a celkových výdajů města Bruntál v letech 2007 – 2011 (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)

6.3.1 Běžné výdaje

Běžné výdaje jsou pravidelnými neinvestičními výdaji města realizovanými během rozpočtového období. Tvoří je příspěvky města vlastním příspěvkovým organizacím, veřejná finanční podpora různým organizacím a dále výdaje spojené s provozem města a úřadu. Též někdy tyto běžné výdaje označujeme jako výdaje provozní. Mezi provozní (běžné) výdaje patří například péče o vzhled obce a veřejnou zeleň, sociální dávky, veřejné osvětlení, komunální služby a územní rozvoj, sběr a svoz komunálního odpadu a nebezpečných odpadů, protierozní, protipožární ochrana, bezpečnost a veřejný pořádek, činnost místní správy, provoz veřejné silniční dopravy, odvádění a čištění odpadních vod a nakládání s kaly, předškolní zařízení a školy, ostatní záležitosti kultury, obnova památek a mnoho dalších.

Proměnlivost běžných výdajů

Růst vázaný na fixovanou jednotku nám ukazuje proměnlivost růstu a poklesu běžných výdajů ve sledovaném období.

Tabulka 11 Proměnlivost růstu běžných výdajů v letech 2007 – 2011 (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)

	2007	2008	2009	2010	2011
Běžné výdaje celkem	336 470	354 270	331 986	362 166	347 933
Růst	1,00	1,05	0,99	1,08	1,04

Proměnlivost běžných výdajů v průběhu let 2007 – 2011 nabývá hodnot (0,99 -1,08). Rozpětí této hodnoty je 0,09, která značí velmi silnou závislost na minulých rozpočtových obdobích. V praxi to znamená, že skutečné plnění běžných výdajů příštích rozpočtových období nepřekročí růst či pokles v řádu devíti procent.

6.3.2 Kapitálové výdaje

Prostředním kapitálových výdajů město financuje dlouhodobé investice, tzn. na období zpravidla delší než jeden rok. V případě města Bruntálu se jedná především o financování do majetku obce. Poslední finančně náročná investice proběhla v roce 2010 na obnovu a tvorbu krytého plaveckého bazénu.

Proměnlivost kapitálových výdajů

Růst vázaný na fixovanou jednotku ukazuje proměnlivost růstu a poklesu kapitálových výdajů ve sledovaném období.

Tabulka 12 Proměnlivost kapitálových výdajů v letech 2007 - 2011(Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)

	2007	2008	2009	2010	2011
Kapitálové výdaje	63 070	53 504	96 808	156 289	48 225
Růst	1,00	0,85	1,30	1,91	1,22

Proměnlivost kapitálových výdajů ve sledu let nabývá hodnot (0,85 – 1,91). Rozpětí této hodnoty je 2,06, což prokazuje velmi slabou závislost na minulém plnění rozpočtu. To znamená, že hodnota kapitálových výdajů je každým rokem hodně proměnlivá a úzce závisí na investičním plánování obce. Kdyby město zastavilo všechny investiční náklady, mohlo by dluhy splácet z přebytku běžných (provozních) rozpočtů. Město tak svým rozhodnutím může kapitálové výdaje ovlivňovat více než výdaje běžné, kterými jsou zabezpečovány

veřejné funkce města. Běžné výdaje jsou více předvídatelné, mají mnohem menší proměnlivost a nemůžeme s nimi pohybovat jako s výdaji kapitálovými.

Kapitálové výdaje dosáhly největšího maxima v roce 2010, což je zapříčiněné tím, že v tomto roce byla splacena objemově historicky nejvyšší splátka ve výši 61 603 tis. Kč.

6.4 Běžné a kapitálové rozpočty

V teoretické části je zmíněno ekonomické rozdělení běžných příjmů a výdajů na takzvané příjmy běžné (provozní), do kterých zahrnujeme nenávratné finanční prostředky, daňové a nedaňové příjmy. Naopak provozními výdaji poskytuje město prostředky, kterými zabezpečuje běžný provoz obce.

Tabulka 13 Vývoj běžného rozpočtu města Bruntál v letech 2007 – 2011
(Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)

	2007	2008	2009	2010	2011
Běžné příjmy	390 993	372 492	364 172	437 528	396 163
Běžné výdaje	336 470	354 270	331 986	362 166	347 933
Provozní saldo	54 523	18 222	32 186	75 362	48 230

Provozní saldo vykazuje během let 2007 – 2011 nemalých přebytkových hodnot. Pro město znamená, že její běžné (provozní) příjmy převyšují provozní výdaje, které vypovídají o finanční stabilitě města. Jestliže město Bruntál v letech 2008 a 2010 hospodařilo se schodkovým běžným rozpočtem, tak to znamená, že ztráta musela být zapříčiněna záporným výsledkem kapitálového rozpočtu.

Tabulka 14 Vývoj kapitálového rozpočtu města Bruntál v letech 2007 – 2011
(Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)

	2007	2008	2009	2010	2011
Kapitálové příjmy	14 575	10 776	71 689	22 912	16 724
Kapitálové výdaje	63 070	53 504	96 808	156 289	48 225
Kapitálové saldo	-48 495	-42 728	-25 119	-133 377	-31 501

Roční ztráty v kapitálových rozpočtech během sledovaných let nabývají variabilních deficitů. Kapitálové příjmy v krytí kapitálového rozpočtu hrají malou roli. To je posuzováno pozitivně, protože je nežádoucí, aby jakákoliv obec bezprostředně kryla ztráty prodejem nemovitostí. Otázkou pak zůstává, zdali nadbytečný majetek nezatěžuje se zpětnou vazbou

výdaje provozní. I přes značnou finanční stabilitu běžného (provozního) rozpočtu kapitálové ztráty převyšují provozní přebytky z let 2008 a 2010. Deficitní výsledky z těchto let však můžeme označit za pozitivní, protože nedochází ke schodkovému hospodaření na straně provozního rozpočtu, ale na straně rozpočtu kapitálového. Kapitálové výdaje ze strany města Bruntálu jsou převážně určeny na investice do nemovitostí. Teoreticky, kdyby město neinvestovalo do majetku města, provozní přebytek běžného rozpočtu by se mohl použít na splátku úvěru. Je tak vysledována první souvislost mezi zadlužováním a deficitním kapitálovým rozpočtem. Kdyby obec neinvestovala do majetku, nevznikla by potřeba krýt deficitní rozpočty návratnými finančními prostředky.

6.5 Vyrovnanost rozpočtu

Tabulka 15 Skutečné příjmy a výdaje města Bruntál v letech 2007 - 2011 (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)

	2007	2008	2009	2010	2011
Běžné saldo	54 523	18 222	32 186	75 362	48 230
Kapitálové saldo	-48 495	-42 728	-25 119	-133 377	-31 501
Saldo celkem	6 028	-24 506	7 067	-58 015	16 728

Město Bruntál v konečném součtu běžných a kapitálových rozpočtů hospodaří relativně proměnlivě. Období přebytkových rozpočtů střídá období schodkových rozpočtů, které jsou v absolutním vyjádření mnohem vyšší než výsledky z přebytkových let. V roce 2010 Bruntál hospodaří s nejvyšší ztrátou 58 015 tis. Kč ve sledovaných letech. Největší vliv na ztrátu z roku 2010 měla investice v hodnotě 98 456 tis. Kč na rekonstrukci střechy plaveckého bazénu, financována bankovním úvěrem akciové společnosti Československé obchodní banky.

Celkový součet výsledků hospodaření v letech 2007 – 2011 je suma – 52 698 tis. Kč. Město Bruntál hospodaří v pětiletém období s výraznou ztrátou. Důsledkem ztráty je navýšení zadluženosti návratnými finančními prostředky. V roce 2007 bylo město zadluženo ve výši 49 366 tis. Kč, zatímco v roce 2011 se zadluženost zastavila na hodnotě 93 642 tis. Kč. V pětiletém období pozorujeme 47 % nárůst zadluženosti v celkové sumě 44 276 tis. Kč.

Tabulka 16 Vývoj zadluženosti města Bruntál v letech 2007 – 2011
(Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)

	2007	2008	2009	2010	2011
Zadluženost	49 366	58 288	73 342	112 593	93 642
Krátko. úvěry	0	0	0	19 963	18 512
Dlouho. úvěry	49 366	58 288	73 342	92 630	75 130

Celkovou zadluženost města v letech 2007 – 2009 tvoří dlouhodobé úvěry. Krátkodobé úvěry začalo město využívat ve dvou po sobě následujících letech 2010 a 2011. Podíl zadluženosti na cizích zdrojích v roce 2011 je v relativní četnosti 46,6 %.

6.6 Finanční analýza Města Bruntál

Následující část je zaměřena na výpočet a zhodnocení vybraných ukazatelů zadluženosti a likvidity.

6.6.1 Vybrané ukazatele zadluženosti města

Schopnost úhrady dluhu

Tento ukazatel znázorňuje, za jak dlouho je obec schopná uhradit dluh v případě odstoupení od smlouvy.

Tabulka 17 Schopnost úhrady dluhu v tis. Kč v letech 2007 - 2011(Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)

	2007	2008	2009	2010	2011
Dluh celkem	49 365,83	58 287,96	73 341,73	112 593,06	93 642,08
BP - BV	54 523	18 222	32 186	75 362	48 230
Schopnost úhrady dluhu	0,91	3,20	2,28	1,49	1,94

Město Bruntál by dokázalo pouze v roce 2007 splatit dlužnou částku v průběhu roku provozním přebytkovým rozpočtem. V následujících letech dochází ale k výraznému zadlužení z důvodů zmiňovaných investičních nákladů do majetku města. V roce 2008 vykazovalo město nejhorší potenciál hradit dluh v případě odstoupení od smlouvy. V letech 2009 – 2011 tato hodnota schopnosti úhrady dluhu pozvolně klesala z důvodu navýšení provozních přebytků. V době expanzivního růstu rozpočtových přebytků zároveň rostlo zadlužení. To je očekávaný jev, kdy v době růstu provozních přebytků rostou investice do majetku, s kterými roste objem zadluženosti.

Dluh města na jednoho obyvatele

Ukazatel přepočítává celkový finanční dluh na jednoho obyvatele. Ukazatel není vhodný pro porovnávání jednotlivých obcí. Ukazatel spíše informuje o zadlužení obyvatele v čase.

Tabulka 18 Dluh města na jednoho obyvatele v letech 2007 – 2011 (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)

	2007	2008	2009	2010	2011
Dluh celkem	49 365,83	58 287,96	73 341,73	112 593,06	93 642,08
Počet obyvatel	17 532	17 423	17 321	17 210	17 306
Dluh na obyvatele	2,82	3,35	4,23	6,54	5,41

Dluh na obyvatele města Bruntálu má stoupající charakter, díky rostoucímu charakteru dluhu. Můžeme mluvit o přímé vazbě mezi rostoucím celkovým dluhem a dluhem na jednoho obyvatele.

Celková zadluženost

Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům nám ukazuje, jaký poměr tvoří cizí zdroje na celkových aktivech obce.

Tabulka 19 Výpočet celkové zadluženosti města Bruntál v letech 2007 – 2011 v tis. Kč (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)

	2007	2008	2009	2010	2011
Cizí zdroje	147 824,04	143 990,41	168 668	226 090,32	200 793,80
Aktiva celkem	1673020,54	1699727,55	1708073,06	1773736,78	1801145,45
CZ / Aktiva v (%)	8,8%	8,5%	9,9%	12,7%	11,1%

Podle MFČR by neměl tento poměr přesáhnout hranici 25 %. Ve sledu let 2007 – 2011 nedochází k překročení poloviny stanovené hranice. Z toho jednoduše vyvodíme, že krátkodobé a dlouhodobé závazky nejsou pro město Bruntál rizikové z pohledu poměru na celkových aktivech. Můžeme si dále povšimnout rostoucího trendu obou položek do roku 2010, kde cizí zdroje tvoří, čím dál větší poměr na celkových aktivech. Konec trendu zaznamenáváme s koncem roku 2011. Z tohoto pohledu neoznačuje MFČR město Bruntál za obec s vyšší mírou rizika hospodaření.

6.6.2 Ukazatele likvidity

Ukazatele likvidity měří schopnost účetní jednotky uhradit své finanční závazky v okamžiku jejich splatnosti.

Běžná likvidita

Běžná likvidita udává, kolikrát jsou závazky kryty oběžnými aktivy. Jedná se o podíl oběžných aktiv a krátkodobých závazků.

Tabulka 20 Výpočet běžné likvidity města Bruntál v letech 2007 - 2011 (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)

	2007	2008	2009	2010	2011
Oběžná aktiva	52202,29	31808,79	62386,56	53588,16	67146,33
Krátkodobé závazky	12222,09	8149,4	26457,26	72044,62	74160,14
Běžná likvidita	4,27	3,90	2,36	0,74	0,91

Doporučená hodnota běžné likvidity se pohybuje v intervalu $<1,5; 2,5>$. Podle výsledků v tabulce je zřejmé, že město se pohybuje v doporučeném intervalu jen v roce 2009. V roce 2010 – 2011 hodnoty vykazují $<0,74$ resp. $0,91$, což naznačuje, že město není příliš flexibilně schopno hradit své finanční závazky v době jejich splatnosti.

Okamžitá likvidita

Okamžitá likvidita měří schopnost účetní jednotky hradit okamžitě splatné závazky. Počítá se jako poměr krátkodobého finančního majetku a krátkodobých závazků.

Tabulka 21 Výpočet okamžité likvidity města Bruntál v tis. Kč (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)

	2007	2008	2009	2010	2011
Krátkodobý finanční majetek	28505,73	12372,64	36183,87	16 176,34	14194,66
Krátkodobé závazky	12222,09	8149,4	26457,26	72044,62	74160,14
Okamžitá likvidita	2,33	1,52	1,37	0,22	0,19

Hodnota okamžité likvidity se u měst doporučuje kolem 0,20. V roce 2010 a 2011 vykazuje město ideální hodnoty okamžité likvidity. O městu to vypovídá, že v těchto letech je okamžitě schopno splácet krátkodobým finančním majetkem.

7 KOMPARACE VYBRANÝCH VZTAHŮ S MĚSTEM ŠTERNBERK

V této kapitole budu komparovat vybrané vztahy z analýzy vyrovnanosti rozpočtů a zadluženosti města Bruntál s velikostně podobným městem Šternberk. Nejdříve krátce představím město Šternberk a jeho vyrovnanost rozpočtu v letech 2007 – 2011. Dále budu analyzovat vybrané vztahy výdajů se zadlužeností. Analyzované údaje budou v každé podkapitole srovnány s městem Bruntál. Pro srovnání jsou použity data ze Závěrečných účtů (2007 – 2011) města Šternberk a analyzované údaje s předchozí analýzy vyrovnanosti rozpočtu města Bruntál.

7.1 Představení obce Šternberk

Pro srovnání s městem Bruntál jsem zvolil velikostně podobné město Šternberk. Vzdálenost obou měst je 42 km motoristickou cestou. Šternberk je druhým největším městem stávajícího okresu Olomouc. Je jedním z nejvýznamnějších měst na mapě Olomouckého kraje Nejstarší zmínka o Šternberku, jako městu pochází z r. 1296. Budovatelé města pravděpodobně navázali na starší podhradní osídlení gotického hradu, založeného někdy mezi lety 1253 – 1269 pány ze Šternberka. Výsady hrazeného poddanského města obdržel Šternberk ve 2. polovině 14. století od Alberta ze Šternberka, arcibiskupa magdeburského. (Město Šternberk, © 2007)

Město Šternberk je střediskem a zároveň největší obcí Mikroregionu Šternbersko, které sdružuje 21 obcí s 30 726 obyvateli. V roce 2008 město bylo oceněno titulem Historické město. Město k 31. prosinci 2011 hospodaří s celkovými aktivy ve výši 1 206 054 tis. Kč. (Město Šternberk, © 2007)

Obrázek 5 Znak města Šternberk
(Město Šternberk, © 2007)

7.2 Srovnání vyrovnanosti rozpočtu

Tato kapitola bude sledovat vývoj vyrovnanosti rozpočtů města Šternberk. Vysledované data budou následně porovnány s městem Bruntál.

Tabulka 22 Skutečné příjmy a výdaje rozpočtu města Šternberk v letech 2007 – 2011 v tis. Kč (Město Šternberk, © 2007; vlastní zpracování)

Rozpočet celkem	2007	2008	2009	2010	2011
Příjmy celkem	366 842	392 113	343 259	348 659	281 735
Výdaje celkem	303 375	419 348	362 298	344 702	306 487
Saldo celkem	63 467	-27 235	-19 039	3 957	-24 752

Město Šternberk hospodařilo v roce 2007 s výrazným přebytkem 63 467 tis. Kč. V následujících letech 2008 a 2009 hospodařilo město se schodkovým rozpočtem. Deficitní bilance byla zapříčiněna výrazným zvýšením kapitálových výdajů. Tyto investiční výdaje kryl zisk z prodeje obecních bytů ve výši 45 434 tis. Kč. V roce 2010 vykázalo město znovu přebytkový rozpočet a to díky nejvyšším kapitálovým příjmům ve sledovaných letech. V roce 2011 město plnilo deficitní rozpočet. V tomto roce pozorujeme nejmenší celkové příjmy v pětiletém období. Výpadek celkových příjmů byl zapříčiněn nejmenšími přijatými nenávratnými transfery v hodnotě 107 220 tis. Kč ve sledovaných letech.

Konečná suma součtu jednotlivých rozpočtových sald v letech 2007 – 2011 je -3 602 tis. Kč. V roce 2007 byla ve výši 98 470 tis. Kč. Zatímco na konci pětiletého cyklu byla zadluženost města 60 612 tis. Kč. Znamená to, že město Šternberk dokázalo snížit stav zadluženosti o 37 858 tis. Kč, v relativní míře o 38,5 %. Důvodem snížení zadluženosti byl každým rokem přebytkově nastavený běžný (provozní) rozpočet v letech 2007 – 2011, který dokázal krýt zároveň investiční výdaje a splátky jistin z úvěrů.

Tabulka 23 Vývoj zadluženosti města Šternberk v letech 2007 – 2011 tis. Kč (Město Šternberk, © 2007; vlastní zpracování)

	2007	2008	2009	2010	2011
Zadluženost	98 470	43 060	48 624	71 336	60 612
Krátko. úvěry	0	0	20 033	0	0
Dlouho. úvěry	98 470	43 060	28 591	71 336	60 612

Krátkodobého úvěru využívá město jen v roce 2009 na financování běžného schodku. Největší nárůst zadluženosti o 68% pozorujeme toce 2010 ze 48 624 tis. Kč na 60 612 tis. Kč.

Největší a nejdůležitější změnou v porovnání s městem Bruntál je výrazný pokles zadluženosti o -37 858 tis. Kč v letech 2007 - 2011, zatímco zadluženost města Bruntálu vzrostla o 44 276 tis. Kč. Součet vyrovnanosti rozpočtů v letech 2007 – 2011 vykazuje také opačný trend obou měst. Město Šternberk hospodaří s celkovou ztrátou – 3 602 tis. Kč ve sledovaných letech. Město Bruntál hospodaří ovšem s výrazně vyšší ztrátou v celkové sumě - 52 698 tis. Kč. Na první pohled se zdá, že město Bruntál kvůli zvyšující se zadluženosti a celkové deficitní sumě vyrovnanosti rozpočtů, muselo vynaložit více peněžních prostředků na kapitálové výdaje, které financovalo úvěrovými prostředky. Tento vztah ošetříme v následující kapitole.

7.3 Srovnání vlivu kapitálových výdajů na zadluženost měst

V následující podkapitole srovnám celkovou sumu kapitálových výdajů obou měst.

Tabulka 24 Kapitálové výdaje měst Bruntál a Šternberk v celkové sumě v letech 2007 – 2011 tis. Kč (Město Šternberk, © 2007; Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)

Kapitálové výdaje	2007	2008	2009	2010	2011	Celkem
Šternberk	80 981	196 715	148 716	102 207	77 236	605 855
Bruntál	63 070	53 504	96 808	156 289	48 225	417 896

Na základě údajů z výše uvedené tabulky se domnívám, že město Šternberk mělo ve sledovaných letech 2007 – 2011 vyšší kapitálové výdaje v celkové sumě o 187 959 tis. Kč, zatímco zadluženost města klesla v průběhu sledovaných let o 37 858 tis. Kč. Město Šternberk nepotřebovalo krýt své investiční výdaje návratnými finančními prostředky. Město Bruntál naopak muselo své investiční záměry krýt finančními prostředky od peněžních ústavů.

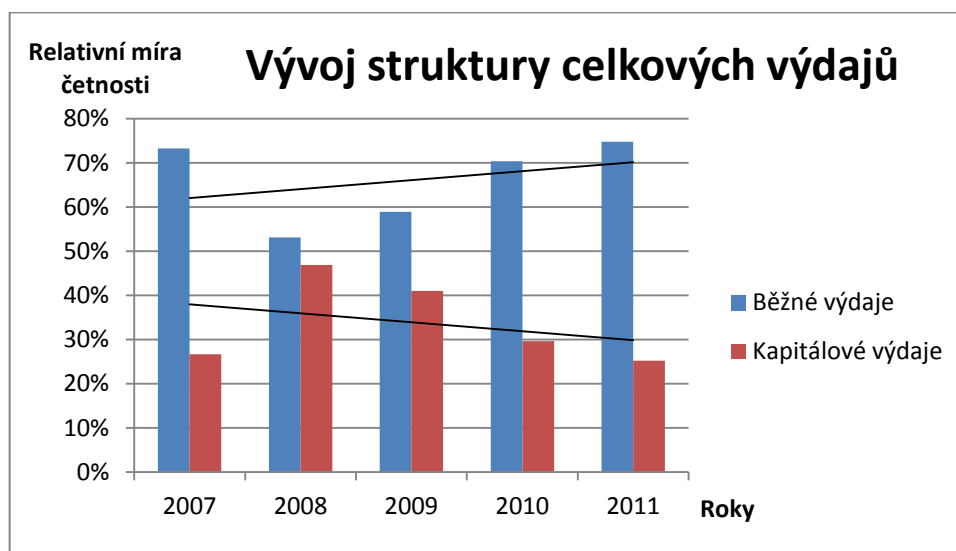
Z výše uvedených dat je možno vyvodit, že při finančně stabilních běžných (provozních) rozpočtů obou měst vznikla potřeba financovat kapitálové investice pouze u města Bruntál. Je potřeba však přihlídnout k tomu, že kapitálové výdaje města Šternberk ve sledovaných letech 2007 – 2011 převyšovaly kapitálové výdaje Bruntálu o 187 959 tis. Kč, zatímco

celková suma jednotlivých sald rozpočtů města Bruntál ve sledovaných letech byla více deficitní, a to o 49 096 tis. Kč.

7.4 Srovnání vývoje struktury celkových výdajů

Domnívám se, že rozdílný vývoj závislosti kapitálových výdajů na zadluženost u obou měst může být vysvětlen rozdílným vývojem struktury celkových výdajů u analyzovaných měst.

Na obrázku č. 6 je uveden vývoj struktury celkových výdajů města Šternberk. Pro potvrzení je využito trendových lineárních linií. Podle průběhu obou trendových linií je sledován divergenční charakter běžných a kapitálových výdajů. Znamená to, že vývoj jednotlivých výdajových tříd se ve sledovaných letech 2007 – 2011 rozchází. Z dlouhodobého hlediska to znamená, že běžné výdaje se zvětšují v čase na úkor výdajů kapitálových.

Obrázek 6 Relativní četnost vývoje struktury celkových výdajů města Šternberk v letech 2007 – 2011 v tis. Kč (Město Šternberk, © 2007; vlastní zpracování)

Město Bruntál ve srovnání s vývojem struktury celkových výdajů města Šternberk vykazuje opačný trend lineárních spojnic ve sledovaných letech. Zatímco město Šternberk registruje klesající trend zadluženosti s klesajícím trendem míry relativní četnosti kapitálových výdajů v letech 2007 - 2011, tak město Bruntál registruje vzrůstající trend zadluženosti se vzrůstajícím podílem kapitálových výdajů na celkovém součtu výdajů ve sledovaných letech. Jestliže jakákoliv obec vykazuje rostoucí trend zadluženosti v čase, tak jsem toho

názoru, že příčinou rostoucí zadluženosti může být zvětšující se podíl kapitálových výdajů na výdajích provozních.

V následující tabulce jsou uvedeny údaje o struktuře celkových výdajů na jednu osobu. V tabulce 25 jsou srovnávány údaje měst Šternberku a Bruntálu s průměrnou obcí ČR nad 5000 obyvatel.

Tabulka 25 Srovnání struktury celkových výdajů s průměrnou obcí ČR v Kč
(Kameníčková, 2012)

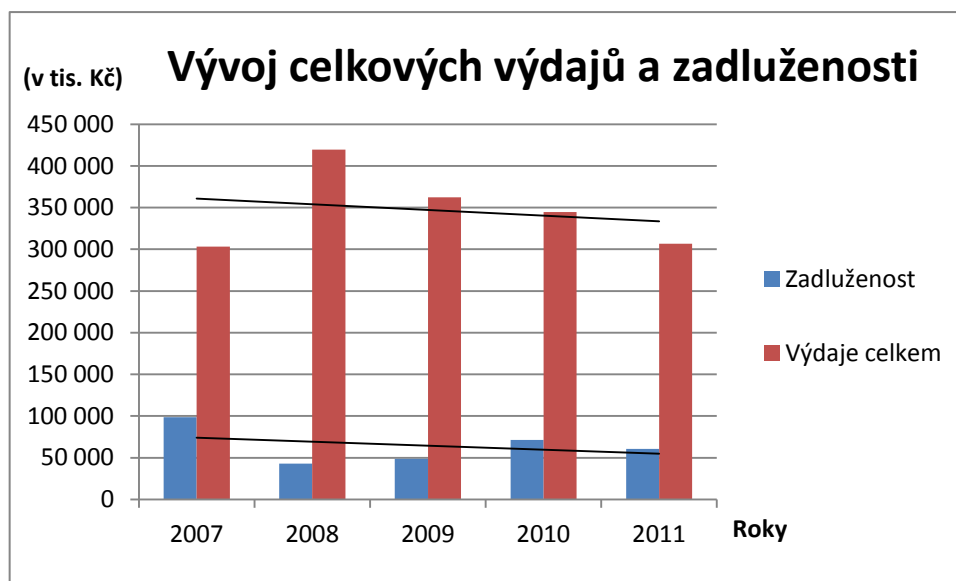
	Průměrná obce nad 5000 oby- vatel	Město Bruntál	Město Šternberk
Celkové výdaje/oby.	27 566	30 152	23 863
Běžné výdaje/oby.	20 080	21 043	16 787
Kapitálové výdaje/oby.	7 487	9 081	5 346
Podíl kap. výdajů (%)	27,2	30,1	30%

Srovnávaná města vykazují v letech nadprůměrný podíl kapitálových výdajů na celkových výdajích průměrné obce. Z údajů uvedených v tabulce je vidět, že město Šternberk má podprůměrné výdaje na jednoho obyvatele ve srovnání s průměrnou obcí v ČR, v hodnotě 23 863 Kč, i když počet obyvatel Šternberku k 31.2011 je 13 886. Kapitálové výdaje na jednoho obyvatele Šternberku činí v 5346 Kč, zatímco kapitálové výdaje Bruntálu jsou razantně vyšší, v hodnotě 9081 Kč na obyvatele.

7.5 Srovnání celkových výdajů se zadlužeností

Na obrázku 8 je znázorněn vývoj celkových výdajů a zadluženosti. Vývoj sledovaných údajů je potvrzen lineární trendovou spojnici, která naznačuje klesající trend obou sledovaných údajů.

Z analyzovaných údajů vyplývá, že vývoj zadluženosti je úměrný vývoji celkových výdajů města Šternberk. Město Bruntál opět vykazuje opačný trend vývoje sledovaných údajů. Komparace vybraných vztahů nám ověřila odlišný vývoj obou analyzovaných měst. Město Bruntál vykazuje v letech 2007 – 2011 rostoucí trend zadluženosti, celkových výdajů a rostoucí vývoj podílu kapitálových výdajů na výdajích celkových, zatímco hospodaří v celkové ztrátě -52 698 tis. Kč. Město Šternberk vykazuje ve sledovaných letech klesající trend zadluženosti, celkových výdajů a klesající podíl kapitálových výdajů na výdajích celkových, zatímco hospodaří v celkové ztrátě -3 602 tis. Kč.

Obrázek 7 Vývoj celkových výdajů a zadluženosti města Šternberk v tis. Kč (Město Šternberk, © 2007; vlastní zpracování)

7.6 Vybrané ukazatele zadluženosti města Šternberk

Schopnost úhrady dluhu

Tento ukazatel znázorňuje, za jak dlouho je obec schopná uhradit dluh v případě odstoupení od smlouvy. Pro výpočet schopnosti úhrady dluhu je zapotřebí porovnat vývoj zadluženosti s výsledky sald běžných rozpočtu v letech 2007 – 2011.

Tabulka 26 Schopnost úhrady dluhu v tis. Kč města Šternberk (Město Šternberk, © 2007; vlastní zpracování)

	2007	2008	2009	2010	2011
Zadluženost	98 470,0	43 060,1	48 623,8	71 335,7	60 612,2
BP – BV	144 448	169 480	98 425	60 731	34 796
Schopnost úhrady dluhu	0,68	0,25	0,49	1,17	1,74

Výsledné salda běžných rozpočtu města Šternberk ve sledovaných letech vykazují výrazné přebytkové hodnoty, které jsou příčinou velmi pozitivní schopnosti úhrady dluhu v letech 2007 – 2009. S klesajícím přebytkem na straně běžných výdajů, klesá schopnost úhrady dluhu, která je nikterak závažná. Z tabulky jde vysledovat souvislost mezi klesajícím přebytkovým saldem a klesající zadlužeností. Přímo opačný trend vykazuje město Bruntál, kde s rostoucím přebytkovým saldem, roste zadluženost. Musím ovšem přihlídnout na to

že, celkové přebytkové saldo běžných rozpočtů města Šternberk převyšovalo provozní (běžné) saldo v sledovaných letech v celkové sumě o 279 357 tis. Kč. S tímto výrazným přebytkem město Šternberk si vytvořilo dostatečnou rezervu na plánové splátky jistin z poskytnutých úvěru.

Celková zadluženost

Podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům nám ukazuje, jaký poměr tvoří cizí zdroje na celkových aktivech města – míra zadlužení.

Tabulka 27 Výpočet celkové zadluženosti města Šternberk v % (Město Šternberk, © 2007; vlastní zpracování)

(V tis. Kč)	2007	2008	2009	2010	2011
Cizí zdroje	70 012	86 830	95 640	92 984	101 229
Aktiva celkem	1 211 258	1 381 707	1 422 128	1 351 837	1 206 054
CZ / Aktiva v (%)	5,8%	6,3%	6,7%	6,9%	8,4%

Míry zadluženosti v letech 2007 – 2011 vysvětluje nízkou hladinu vývoje celkové zadluženosti města Šternberk. Jestliže MFČR označuje kritickou hladinu celkové zadluženosti jako 25% podíl cizích zdrojů k celkovým aktivům. Předpokládám, že celková zadluženost města vykazuje velmi pozitivních hodnot. U města Šternberk sleduju menší míru zadluženosti v porovnání s městem Bruntál ve sledovaných letech.

8 SHRUTÍ ZÍSKANÝCH POZNATKŮ

Zadluženost obcí netvoří výrazný podíl na zadluženosti Veřejných financí ČR, avšak zadlužené obce se mohou dostat do situace, kdy nebudou mít z čeho splácet dluhy, proto musí dbát zvýšené pozornosti na sestavování a plnění rozpočtu s ohledem na splátky jistin z již přijatých návratných finančních prostředků. Každá obec disponuje s omezenou sumou prostředků, kterou financuje základní povinnosti obce a zabezpečuje budoucí rozvoj a růst. Správa obecního majetku je určena orgánům obecních samospráv. Tyto samosprávy mají specifické požadavky a přístup k naplňování strategických cílů, které mohou být příčinou komunální zadluženosti. Celková zadluženost jednotlivých obcí je závislá na individuálních rozhodnutích volených obecních orgánů, které hospodaří s obecním majetkem. Podle MFČR platí, že celková zadluženost roste s počtem obyvatel. Jestliže o zadluženosti obcí rozhodují volené obecní orgány, potom zadluženost územní samosprávy vnímám jako vysoce individuální záležitost.

Problém, který vede obce k zadluženosti je schodkově nastavený a plněný rozpočet. To znamená, že výdaje obce převyšují příjmy v běžném období. Podle zákona o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů musí obec sestavit každým rokem vyrovnaný rozpočet. Aby obec takto vyrovnaný rozpočet mohla sestavit, musí ztrátu v běžném období krýt přebytkem z minulých let. Problém nastane v situaci, kdy obec nemá k dispozici finanční prostředky z minulých let. V tom případě musí krýt deficitní hospodaření návratnými finančními prostředky, kterými se zadlužuje.

Jestliže problém, který vede obec k zadluženosti je deficitní hospodaření v běžném období, je nutné si uvědomit, jaké příčiny vedou obec k nastavení a plnění schodkových rozpočtů.

Obce své potřeby financují pomocí rozpočtu, kde se vyrovnávají příjmy s výdaji obce. Z ekonomického pohledu se může rozlišit rozpočet na běžný a kapitálový. Běžný rozpočet představuje bilanci běžných neboli provozních příjmů a provozních výdajů, které se každoročně opakují. Naopak kapitálový rozpočet zahrnuje příjmy a výdaje, kterými financuje investiční potřeby. Při sestavování a plnění peněžního fondu jako bilance příjmů a výdajů, jde o vztah dvou rozpočtů – běžného (provozního) a kapitálového.

Při analýze vývoje vyrovnanosti a plnění rozpočtů zadluženého města Bruntál jsem rozlišil rozpočet z ekonomického pohledu na běžný a kapitálový. Analýzou vývoje těchto rozpočtů jsem zjistil, že město ve všech sledovaných letech hospodařilo s přebytkem na straně běžných (provozních) rozpočtů, zatímco na straně rozpočtů kapitálových, hospodařilo město

s výraznou ztrátou, kterou v jednotlivých letech nedokázal pokrýt přebytek z provozních rozpočtů.

Z analyzovaných údajů vyplývá, že deficitní plnění rozpočtů města bylo zapříčiněno výrazným schodkem na straně rozpočtů kapitálových. Tyto výdaje byly určeny na kapitálové investice do rozvoje města Bruntál. Ve sledovaných letech rostla také zadluženost města. Vznikla souvislost mezi deficitním hospodařením a růstem zadluženosti. Jestliže zadluženost rostla, kvůli kapitálových investičních výdajům, nemusím chápat tento růst zadluženosti v negativním slova smyslu. Město se zadlužilo na úkor investic do rozvoje a růstu konkurenceschopnosti. Na základě investiční strategie se město vzdalo přebytků v budoucích letech za účelem současného užívání ekonomických statků. Tento přístup označuji jako ekonomicky pozitivní, protože současná spotřeba má větší hodnotu, než hodnota budoucí spotřeby. Vývoj celkové zadluženosti nabývá ve sledovaných letech rostoucího charakteru společně s růstem kapitálových výdajů. V posledním analyzovaném roce zadluženost klesá společně s poklesem kapitálových výdajů. Na základě analýzy se mi podařilo vysledovat souvislost mezi vývojem zadluženosti a vývojem kapitálových výdajů.

Vztah kapitálových výdajů a zadluženosti jsem porovnával s velikostně podobným zadluženým městem Šternberk. Město Šternberk hospodařilo také v letech 2007 – 2011 s výrazně přebytkovým běžným (provozním) rozpočtem, ale také s výrazně deficitním kapitálovým rozpočtem.

Největší změnou v komparaci obou měst je to, že u města Šternberk není sledována v letech 2007 – 2011 souvislost mezi deficitním hospodařením a růstem zadluženosti. I když město hospodaří v určitých letech s deficitem, dokáže zároveň splácet úvěrové jistiny, které snižují celkovou zadluženost. Vyvrátil jsem tedy domněnku, že deficitní hospodaření musí úzce souviset z rostoucí zadlužeností. Město Šternberk sice krylo v roce 2008 schodek přebytkem z minulých let, ale nejvýraznějším faktorem, který se postaral o opačný vývoj ve srovnání s městem Bruntál, byl výrazný přebytek na straně běžného rozpočtu. Město si vytvořilo dostatečnou rezervu v běžném rozpočtu na splátky jistin a na krytí deficitně plněného rozpočtu.

Důležitým poznatkem je, že město Šternberk dokázalo vynaložit za 5 let o 187 959 tis. Kč více kapitálových výdajů než město Bruntál i přes to, že úvěrová zadluženost města klesla.

Při porovnání vybraných vztahů vývoje kapitálových výdajů a zadluženosti pozoruji u obou srovnávaných měst opačné trendy. Zatímco u města Šternberk vývoj podílu kapitálových výdajů na celkových výdajích klesá zároveň se zadlužeností, u města Bruntál sleduji přesně opačný trend. Nalezl jsem tak vztah mezi vývojovým trendem celkových výdajů a zadlužeností.

ZÁVĚR

Cílem bakalářské práce je analyzovat problémy vedoucí k zadluženosti obcí. Problém jsem analyzoval u zadluženého města Bruntál. Příčina, která vede obce k zadluženosti je možnost využívání návratných finančních prostředků peněžních institucí, na základě zákona o rozpočtových pravidlech územních celků, který vysvětluje princip vyrovnanosti rozpočtu. Jestliže obec sestaví schodkový rozpočet, musí deficit pokrýt přebytkem z minulých let, nebo návratnou finanční půjčkou.

Problém, kvůli kterému město Bruntál sestavuje schodkový rozpočet, jsou vysoké investiční výdaje do rozvoje a růstu konkurenceschopnosti města. Tyto kapitálové výdaje převyšují ve sledovaných letech přebytek z provozních (běžných) rozpočtů.

Problém náročných kapitálových investic, které převyšují běžné saldo rozpočtu ve sledovaných letech, nemusíme chápat v negativním slova smyslu. Kdyby město neinvestovalo, nevznikla by zadluženost. Problémem zadluženosti města je investiční strategie na úkor zadlužení. U města Bruntál sleduju rostoucí trend vývoje celkových výdajů se zadlužeností. Ve srovnání s obdobně velkým zadluženým městem Šternberk jsem tento trend vyvrátil. Město Šternberk i přes deficitní hospodaření v některých letech dokázalo snížit vývoj zadluženosti ve sledovaných letech, vývoj celkových výdajů města klesá s vývojem zadluženosti. Z porovnávání obou měst vyplývá souvislost mezi vývojem celkových výdajů a zadlužeností měst.

Zadluženost obcí v ČR je specifická. Počet zadlužených obcí je podle údajů MFČR 52%. Téměř polovinu dluhu obcí tvoří 4 největší města. Platí, že s rostoucí zadlužeností, roste počet obyvatel. Města přistupují k zadluženosti individuálně. Nejdůležitějším ukazatelem finanční stability, která vypovídá o schopnosti splácet závazky je přebytkový běžný (provozní) rozpočet, kterým obce financují investiční potřeby. Celkovou zadluženost konkrétní obce označujeme za kritickou v případě, kde cizí zdroje tvoří 25% podílu na celkových aktivech.

Preventivně můžeme v budoucnu řešit zadluženost komunální sféry regulací kapitálových výdajů. Obec, která chce využít kapitálových výdajů, které při schváleném rozpočtu převyšují přebytky z běžného (provozního) rozpočtu, musí projít kontrolou výdajových limitů, na základě vybraných parametrů.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografická literatura

- [1] Grospič, Heřmanová, Jetmar, Kadeřábková, Kouřilová et. al., 2008. *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*. 2. rozš. vyd. Jesenice u Prahy: Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-086-4
- [2] HAVLAN a KOL., Petr, 2008. *Majetek obcí a krajů v platné právní úpravě*. 2. akt. vyd. Praha: Linde. ISBN: 978-80-7201-708-9
- [3] HRABALOVÁ, Simona, 2004. *Teorie a praxe rozvoje měst a obcí*. 1 vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně. ISBN 80-210-3356-8.
- [4] JÍLEK, Milan, 2008. *Fiskální decentralizace, teorie a empirie*. Praha: ASPI. ISBN 978-80-7357-355-3.
- [5] Káňa, Pavel, 2007. *Základy veřejné správy*. 2 přepr. a dopl. Vydání. Ostrava: Montanex. ISBN 976-80-7225-244-2
- [6] NEMEC Juraj a Glen Wright, 2003. *Management veřejné správy, teorie a praxe*. 1. vyd. Praha: Ekopress. ISBN 80-986-119-970-9X
- [7] PEKOVÁ, Jitka, 2004. *Hospodaření a finance územní samosprávy*. Praha: Management Press. ISBN 80-7261-086-4.
- [8] PROVAZNÍKOVÁ, Romana, 2009. *Financování měst, obcí a regionů*. 2. akt. a rozš. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2789-9.

Elektronické zdroje

- [9] BŘEŇ, Jan. 2010a. Základní principy hospodaření obce 1. In: *Deník veřejné správy*. [online]. 10. červen 2010. [cit. 2012-04-05]. Dostupné z: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6432524>
- [10] BŘEŇ, Jan. 2010b. Základní principy hospodaření obce 2. In: *Deník veřejné správy*. [online]. 20. červenec 2010. [cit. 2012-04-05]. Dostupné z: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6438577>
- [11] BŘEŇ, Jan. 2010c. Základní principy hospodaření obce 3. In: *Deník veřejné správy*. [online]. 22. září 2010. [cit. 2012-04-05]. Dostupné z: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6448257>

[13] KAMENÍČKOVÁ, Věra. 2012. Hospodaření obce podle velikostních skupin (výdajová část rozpočtů). In: *Deník veřejné správy*. [online]. 6. únor 2012. [cit. 2012-04-10]. Dostupné z: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6526790>

[14] MĚSTO ŠTENBERK. ©2007. Rozpočet města. *Město Šternberk*. [online]. [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: http://www.sternberk.eu/index_web.php?jazyk=cz&sekce=urad&kategorie_1=informace&kategorie_2=rozpocet-mesta

[15] MĚSTO ŠTENBERK. ©2007. Základní informace o Šternberku. *Město Šternberk*. [online]. [cit. 2012-04-15]. Dostupné z: http://www.sternberk.eu/index_web.php?jazyk=cz&sekce=urad&kategorie_1=zakladni-informace

[16] MINISTERSTVO FINANCÍ ČR. © 2005-2009. Státní závěrečný účet. *Ministerstvo financí ČR*. [online]. [cit. 2011-11-18]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/statni_zav_ucet.html

Legislativní dokumenty

[17] ČESKO. Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000 zákon o obcích (obecní řízení). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 38, s. 1747 – 1757. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2000/sb038-00.pdf>

[18] ČESKO. Zákon č. 320 ze dne 9. srpna 2001 zákon o finanční kontrole ve veřejné správě a o změně některých zákonů (zákon o finanční kontrole). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 122, s. 7265. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2001/sb122-01.pdf>

[19] ČESKO. Zákon č. 563 ze dne 12. prosince 1991 zákon o účetnictví. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1991, částka 107, s. 2803. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1991/sb107-91.pdf>

[20] ČESKO. Zákon č. 250 ze dne 7. července 2000 zákon o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 73, s. 3557 - 3558. Dostupný také z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2000/sb073-00.pdf>

Ostatní dokumenty

[21] MĚSTO BRUNTÁL, 2007 – 2011. *Závěrečný účet města Bruntál v letech 2007 – 2011*.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

ÚSC Územně správní celky

MFČR Ministerstvo financí České republiky

ČR Česká republika

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Struktura veřejné správy v ČR	13
Obrázek 2 znak města Bruntálu. (Město Bruntál, © 2010)	32
Obrázek 4 Relativní četnost jednotlivých tříd celkových výdajů města Bruntál v letech 2007 – 2011 (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)	36
Obrázek 5 Vývoj zadluženosti a celkových výdajů města Bruntál v letech 2007 – 2011 (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)	37
Obrázek 6 Znak města Šternberk (Město Šternberk, © 2007).....	44
Obrázek 7 Relativní četnost vývoje struktury celkových výdajů města Šternberk v letech 2007 – 2011 v tis. Kč (Město Šternberk, © 2007; vlastní zpracování)	47
Obrázek 8 Vývoj celkových výdajů a zadluženosti města Šternberk v tis. Kč (Město Šternberk, © 2007; vlastní zpracování).....	49

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Schéma běžného rozpočtu obcí (Grospič, Heřmanová, Jetmar, Kadeřábková, Kouřilová et. al., 2008, s. 241).....	20
Tabulka 2 Schéma kapitálového rozpočtu obcí (Grospič, Heřmanová, Jetmar, Kadeřábková, Kouřilová et. al., 2008, s. 243).....	21
Tabulka 3 Procentuální podíl dluhu ÚSC na celkovém státním dluhu v mld. Kč (MFČR, © 2005-2009; vlastní výpočty)	27
Tabulka 4 Podíl 4 největších měst na celkové zadluženosti ÚSC v mld. Kč (MFČR, © 2005-2009)	27
Tabulka 5 Vývoj stavu obyvatelstva města Bruntál v letech 2005 - 2011	33
Tabulka 6 Porovnávání vybraných údajů na konci volebních období 2006 a 2010. (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)	33
Tabulka 7 Struktura skutečných příjmů města Bruntál v letech 2007 – 2011 tis. Kč (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)	34
Tabulka 8 Velikost podílu jednotlivých příjmů (v %) na celkové příjmy města Bruntál v tis. Kč (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování).....	34
Tabulka 9 Struktura skutečných výdajů města Bruntál v letech 2007 – 2011 v tis. Kč (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)	35
Tabulka 10 Velikost podílu jednotlivých výdajů (v %) na celkové výdaje v tis. Kč města Bruntál (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování).....	35
Tabulka 11 Proměnlivost růstu běžných výdajů v letech 2007 – 2011 (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)	38
Tabulka 12 Proměnlivost kapitálových výdajů v letech 2007 - 2011(Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)	38
Tabulka 13 Vývoj běžného rozpočtu města Bruntál v letech 2007 – 2011 (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)	39
Tabulka 14 Vývoj kapitálového rozpočtu města Bruntál v letech 2007 – 2011 (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)	39
Tabulka 15 Skutečné příjmy a výdaje města Bruntál v letech 2007 - 2011(Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)	40
Tabulka 16 Vývoj zadluženosti města Bruntál v letech 2007 – 2011 (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)	41

Tabulka 17 Schopnost úhrady dluhu v tis. Kč v letech 2007 - 2011(Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)	41
Tabulka 18 Dluh města na jednoho obyvatele v letech 2007 – 2011 (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)	42
Tabulka 19 Výpočet celkové zadluženosti města Bruntál v letech 2007 – 2011 v tis. Kč (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)	42
Tabulka 20 Výpočet běžné likvidity města Bruntál v letech 2007 - 2011(Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)	43
Tabulka 21 Výpočet okamžité likvidity města Bruntál v tis. Kč (Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)	43
Tabulka 22 Skutečné příjmy a výdaje rozpočtu města Šternberk v letech 2007 – 2001 v tis. Kč (Město Šternberk, © 2007; vlastní zpracování)	45
Tabulka 23 Vývoj zadluženosti města Šternberk v letech 2007 – 2011 tis. Kč (Město Šternberk, © 2007; vlastní zpracování).....	45
Tabulka 24 Kapitálové výdaje měst Bruntál a Šternberk v celkové sumě v letech 2007 – 2011 tis. Kč (Město Šternberk, © 2007; Město Bruntál, 2007 – 2011; vlastní zpracování)	46
Tabulka 25 Srovnání struktury celkových výdajů s průměrnou obcí ČR v Kč (Kameníčková, 2012)	48
Tabulka 26 Schopnost úhrady dluhu v tis. Kč města Šternberk (Město Šternberk, © 2007; vlastní zpracování)	49
Tabulka 27 Výpočet celkové zadluženosti města Šternberk v % (Město Šternberk, © 2007; vlastní zpracování)	50

